

AFSCHRIFT.

PROVINCIE NOORDBRABANT

G.Nr. 82027a.

ARCHIEF

Van wege den Konings

De Hooge Raad van Adel, gebruik makende van de magt aan denzelven verleend, bij besluit van den 31 Augustus 1818 no. 74, verleent bij dezen aan de Gemeente Haaren (Provincie NoordBrabant) het navolende wapen:

Zijnde een schild van Synople, beladen met een Schaaap en een Lam, loppende op een terras alles van zilver en gekeerd ter rechter zijde des schilds.

Gedaan in 's-Gravenhage, den 14 October 1818

Lezes f.1,-. Geteekend F.G. van Lijnden van Hemmen.
ter Ordonnantie van den Hoogen Raad
Get. de Wacker van Zon, Secretaris.
Afgeseeven voor kopy den 29 Januari 1839.
De Secretaris van den Hoogen Raad van Adel
bij dezelfs absentie de Raad Tresorier
Get. onleesbaar

Voor afschrift

De Secretaris van Haaren NB.,

- nrs. 660-667: registers met pachtcontracten van de hoeven 1466 - 1762.
- nrs. 608 e.v.: Manualen van ontvangsten 1433/34 en volgende jaren.
- nr. 703: Akten van verkoop voorafgegaan door voorwaarden van de verkoop en een nauwkeurige omschrijving van het te koop aangeboden, 1750.

Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Fonds Godshuizen, bijlagen bij de rekeningen van de Tafel van de H. Geest, jaren 1735/36 - 1736/37 (betreft details van de herbouw van de hoeve in 1736).
Rijksarchief 's-Hertogenbosch, N. 3271, notaris Johannes van den Oever d.d. 5-1-1789.

Kleine Mijerij 1983

KREEG HAAREN EEN VERKEERD GEMEENTEWAPEN ??

door P.J.M. Wuisman

Van het oude dorp Haaren is geen wapen bekend. Na het vertrek der Fransen in 1813 en de daarop volgende stichting van het Koninkrijk der Nederlanden, werd Haaren, evenals vele dorpen in ons land een zelfstandige gemeente. In de Staatscourant van 12 januari 1815 werden de besturen van al die nieuwe gemeenten uitgenodigd om aan de Hoge Raad van Adel te 's Gravenhage een opgave te doen van de wapens, welke in vroeger tijd in gebruik waren geweest in de verschillende dorpen en steden, waaruit die gemeenten waren ontstaan. Tevens kon men, zo men niet beschikte over vroegere wapens - hetgeen dus in

Haaren het geval was - wensen te kennen geven voor een eventueel nieuw te verlenen gemeentewapen.

Dit verzoek werd op 20 februari van dat jaar nog eens onderstreept door een brief van de Gouverneur (= Commissaris des Konings) van Noord Brabant.

Daar de archieven van Haaren uit de periode 1814-1822 praktisch geheel ontbreken en men in het archief van de Hoge Raad van Adel hoegenaamd niets vindt over het gemeentewapen van Haaren, blijft in het duister, waarom het huidige gemeentewapen aan Haaren is verleend.

Die wapenverlening geschiedde op 14 oktober 1818 "Van wege den Koning". In de bewuste akte wordt het Haarense gemeentewapen omschreven als: "zijnde een schild van synople (= groen), beladen met een schaap en een lam, loopende op een terras, alles van zilver en gekeerd ter rechterzijde des schilds" 1).

De veronderstelling, dat het schaap en het lam gekozen zijn als symbolen - en voornamelijk kerkelijke symbolen - van het vrederecht 2), lijkt me gezocht. Uit het volgende mag men opmaken, dat deze afbeelding is gekozen vanwege de grote heidevelden in de toenmalige gemeente, waarop schapenkudden veelvuldig te vinden waren. Die heidevelden lagen voornamelijk ten zuiden van de latere spoorlijn Oisterwijk-Boxtel en zijn in deze eeuw

door de gemeente Oisterwijk geannexeerd, doch in de gemeente was ook nog een deel van de Kreitenhei gelegen.

Op 29 november 1838 werden de Noord-Brabantse gemeentebesturen door de Staatsraad-Gouverneur in 's Hertogenbosch verzocht, om aan hem een "afdruk of afteekening" van het gemeentewapen op te zenden. 3)

Op 18 december zond burgemeester M. v.d. Oever inderdaad zo'n "afdruk of afteekening" van het wapen met het schaap en het lam, doch hij vermeldde er wel bij, dat dit wapen in 1818 "abusief" aan de gemeente Haaren was verleend. 4)

Men had destijds een ander verzoek ingediend, n.l. om "een wapen, eene ploeg voorstellende".

Dit was toen geschied "om redenen genoegzaam alle ingezetenen de ploeg hanteren, en daarentegen maar enkele bezitters van schapen zijn".

Ter vergelijking zij hier medegedeeld, dat Berkel-Enschot, eveneens een gemeente, waarvan de inwoners in die tijd nog voornamelijk van de landbouw leefden, wel een ploeg als wapenafbeelding kreeg, zij het vergezeld van 3 torens, als symbolen voor de drie dorpen en gehuchten, Berkel, Enschoot en Heukelom, waaruit die gemeente was ontstaan.

De Bossche Gouverneur bevestigde op 27 december 1838 de ontvangst van de afbeelding, doch berichtte tevens dat burgemeester van den Oever vergeten was om de kleuren van het wapen mede te delen. 1)

Helaas - zo moest de burgemeester terugschrijven - kon men de kleuren niet mededelen, omdat men de akte van wapenverlening niet meer terug kon vinden. Daarop wees de Gouverneur op 10 januari 1839 op de mogelijkheid om bij de Hoge Raad van Adel "ten spoedigste eene kopy dier acte" aan te vragen. Na ontvangst moest deze kopie aan hem worden opgezonden. 1)

Deze aanvraag van "eene kopy van het meergemelde stuk" geschiedde op 22 januari 1839. 5)

Deze kopie, gedateerd 29 januari 1839, werd in Haaren ontvangen en op 21 februari aan de Gouverneur toegezonden.

Over een eventuele wijziging van het wapen, werd nadien niets meer vernomen.

1. G.A. Haaren, 248, stukken betr. wapenverlening
2. J.P.W.A. Smit, de Brabantse beelden en tekens van recht, 1957, p. 122 e.v.
3. Prov. blad 1838 no. 168
4. G.A. Haaren 156, register van uitgaande brieven fol. 135
5. G.A. Haaren 156, register van uitgaande brieven fol. 137v
6. G.A. Haaren 156, register van uitgaande brieven fol. 139.

gemeente haaren (n.b.)

Aan: Noordbrabantse Cie voor Wapen- en

Vlaggenkunde

Purmerstraat 14

5628 HE EINDHOVEN

uw kenmerk: uw brief van: ons kenmerk: datum:
--   --   29/SO 2485   18 mei 1993

onderwerp: Gemeentewapen

Geachte commissie,

In antwoord op Uw brief van 27 april 1993 delen wij U mede dat wij een herziening van ons huidige gemeentewapen niet meer opportuun achten nu de gemeente per 1 januari 1995 wordt opgeheven. Welke instantie zal dat "verbeterde" wapen nog voeren? Het heeft sedert 1818 dienst gedaan en waarom deze realiteit die niet meer te veranderen valt, nu nog corrigeren.

Uiteraard zullen wij wel met Uw adviezen rekening houden bij de bepaling van het wapen voor de nieuwe gemeente Esch-Haaren-Helvoirt en zullen t.z.t. daarvoor graag bij U om een nader advies vragen.

Hoogachtend,

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN HAAREN,
DE SECRETARIS,   DE BURGEMEESTER,

nlv 2.7.96

Heemkundekring DE KLEINE MEIJERIJ

Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde
van de Stichting Brabants Heem,
t.a.v. De Weled. Heer J. Melssen, secretaris,
Purmerstraat 14,
5628 HE EINDHOVEN.

Oisterwijk, 01-07-1996

Geachte Heer Melssen,

Opnieuw zouden wij als Heemkundekring "De Kleine Meijerij" een beroep willen doen op Uw commissie, van wie wij ten aanzien van ons eerder verzoek met betrekking tot Oisterwijk/Moergestel een gedegen voorstel tegemoet mochten zien.

Binnen ons werkgebied zijn de gemeenten Haaren, Helvoirt en Esch samengevoegd tot de nieuwe gemeente Haaren, doch een vierde kern zal aan Haaren toegevoegd gaan worden nu Biezenmortel niet met Udenhout "meegaat" naar Tilburg.

Evenzo gaan twee andere gemeenten uit ons werkgebied, te weten Berkel-Enschot en Udenhout samen met Tilburg.

Graag zouden wij van de zijde van Uw commissie voorstellen tegemoetzien met betrekking tot de wapens en vlaggen van de nieuwe gemeente Haaren en de nieuwe gemeente Tilburg.

Met de meeste hoogachting,

A.A.M. Smits,
voorzitter

Th. de Reus,
secretaris

NOORDBRABANTSE COMMISSIE VOOR WAPEN- EN VLAGGENKUNDE

van de Stichting Brabants Heem

secretariaat:

Purmerstraat 14,

5628 HE Eindhoven, telefoonnummer gewijzigd: 040.2382911.
040 - 387911.

Heemkundekring De Kleine Meijerij
t.a.v. de heer A.A.M. Smits, voorzitter
De Hoefkens 21, 5066 BX Moergestel

Uw kenmerk: -

Ons kenmerk: MB/Ha+Ti/01

Datum: 17 juli 1996

Onderwerp: gemeentewapens en -vlaggen

Geacht bestuur,

Naar aanleiding van uw brief van 1 juli jl. met daarin vragen over de gemeentewapens van de nieuwe gemeenten Haaren en Tilburg delen wij u mede, dat de commissie in haar Rapport betreffende [...] Midden-Brabant voorstellen heeft gedaan t.a.v. de wapens van Esch [blz. 14], Haaren [blz. 15] en Helvoirt [blz. 16]. De herziene wapens kunnen na de gemeentelijke herindeling voortbestaan als dorpswapens.

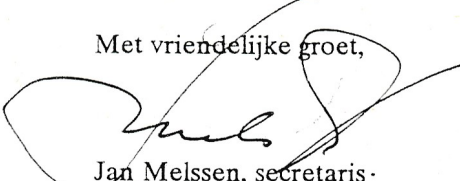
Het betrekkelijk jonge wapen van de tegenwoordige gemeente Haaren kan naar het inzicht van de commissie niet dienen als wapen voor de nieuwe gemeente Haaren. De wapens van de bestaande gemeenten Esch en Helvoirt zijn aanzienlijk ouder. Daarbij is dat van Esch het meest kenmerkend. Een wapen zoals dat van Helvoirt [gevierendeeld van Brabant en Limburg] komt in meer gemeenten in de vroegere Meierij van 's-Hertogenbosch voor. Aan het wapen van Esch dient echter een element te worden toegevoegd om in het wapen van de nieuwe gemeente de overige kernen [Haaren, Helvoirt en Biezenmortel] te representeren. De commissie denkt hierbij aan het plaatsen van drie sterren boven de esseboom [zie voor de betekenis van de sterren de commissiebrief van 29 februari jl.]. Uiteraard dienen de kleuren van het kwartier van Oisterwijk [zilver op blauw; zie genoemd rapport] op het nieuwe wapen te worden toegepast.

Samenvattend stelt de commissie voor, het wapen [voorlopig] te omschrijven als volgt: *in azuur een esseboom van zilver, bovenaan vergezeld van drie vijfpuntige sterren, eveneens van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Wat het wapen van de gemeente Tilburg betreft deed de commissie reeds een voorstel in haar hierboven aangehaald rapport [blz. 33-34]. Ook ten aanzien van de nieuwe gemeente Tilburg stelt de commissie zich voor, het bestaande wapen - maar dan wel voorzien van een parelkroon, zoals in het commissievoorstel - te handhaven. De [herziene] wapens van de aan deze stad toe te voegen gemeenten kunnen als dorpswapens voortbestaan. Zie voor Berkel-Enschot blz. 11 en voor Udenhout blz. 35 van genoemd rapport. Vooral het volkomen nietszeggende wapen van Udenhout dient niet als symbool te blijven gehandhaafd.

Graag verneemt de commissie de mening van uw bestuur aangaande bovenstaande voorstellen. Overigens wacht zij de verzoeken van de [toekomstige] gemeentebesturen dienaangaande af.

Met vriendelijke groet,

Jan Melssen, secretaris

G E M E E N T E   H A A R E N

Raadsvergadering : 4 april 1996.
Agendapunt : nr.5.
Onderwerp : Vaststellen gemeentenaam.

Aan de Raad.

In de raadsvergadering van 18 januari 1996 is bij agendapunt 4, collegeprogramma 1996 - 1998 aan de orde geweest de vraag om een standpunt over de naam van de nieuwe gemeente. Alhoewel geen concrete afspraken zijn gemaakt binnen welk tijdsbestek een en ander aan uw raad zal worden gepresenteerd, zijn wij van mening dat over de naam van de nieuwe gemeente snel duidelijkheid moet komen. Ondermeer is dit noodzakelijk vanwege het ontwikkelen van een gemeentewapen, drukwerk, huisstijl en het aanschaffen van bewegwijzering, straatnaamgeving etc. Bovendien zijn wij van mening dat het werken met een fantasienaam niet bijdraagt tot de herkenbaarheid van de gemeente zeker ook ten opzichte van de bezoekers en andere niet ingezetenen.

In de stuurgroepvergadering, waarin de colleges van de drie gemeenten zitting hadden, van 29 maart 1994 is na discussie geconcludeerd dat er geen aanleiding was om tot wijziging van de werknaam, opgenomen in het wetsontwerp, over te gaan. Vanaf die tijd is de naam Haaren in gebruik in de wet, maar ook op de voorlopige huisstijl/drukwerk, correspondentie etc. Tevens werd in genoemde vergadering afgesproken, dat in de kern waar het gemeentehuis zou worden gebouwd, ook de naam van de nieuwe gemeente zou zijn

Alhoewel de conclusie van de stuurgroep niet bepalend is voor het al of niet handhaven van de naam "Haaren" als nieuwe gemeentenaam, kunnen wij de conclusie van de stuurgroep onderschrijven. Ook thans zijn er geen argumenten om tot wijziging danwel nieuwe naamgeving over te gaan. Sterker nog, er is sprake van de grootste kern, centale ligging en een ingeburgerd begrip met op korte termijn duidelijkheid zonder dat allerlei procedures tot wijziging moeten worden gevoerd.

Naast het feit dat zowel bij de burgerij als binnen het ambtenarenkorps reeds een gewenning optreedt, zijn er ook praktische problemen die ervoor pleiten om de naam te handhaven. Te noemen zijn de Gemeentelijke Basisadministratie, de externe contacten, de reeds vervaardigde verordeningen etc.

Tenslotte wordt door het Ministerie van Binnenlandse Zaken bij de naamgeving van de nieuwe gemeente de voorkeur gegeven aan de naam van de grootste betrokken gemeente en in beginsel aan een naam die enkelvoudig van samenstelling is.

In verband met het vorenstaande zijn wij dan ook van mening dat zowel uit bestuurlijk als uit praktische overwegingen de gemeentenaam Haaren moet worden gehandhaafd.

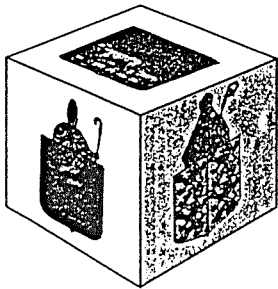
Bij het ontwerpen van het logo zullen wij ervoor zorgdragen dat ook recht wordt gedaan aan de twee andere kernen.

Wij stellen u derhalve voor om in de toekomst Haaren als gemeentenaam vast te stellen.

Hoogachtend,
BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN HAAREN,
De sekretaris,   De burgemeester,

H. Verhoeven

J.E.A. Haas.

Gemeente Haaren (N.B.)

POSTBUS 51, 5268 ZH HELVOIRT
TELEFOON (0411) 62 72 82
SECTOR RUIMTELIJKE ZAKEN:
KERKSTRAAT 41, HAAREN
FAXNUMMER (0411) 62 72 99
SECTOREN BURGERZAKEN, MIDDELEN:
TORRNSTRAAT 42, HELVOIRT
FAXNUMMER (0411) 64 57 99

aan de heer Mr. O. Schutte
secretaris Hoge Raad van Adel
Postbus 30436
2500 GK 's-Gravenhage

UW KENMERK :
UW BRIEF VAN : --
ONS KENMERK : bz/wz/96.2097
ONDERWERP : gemeentewapen

BEHANDELD DOOR : R.L. Esmeijer
BIJLAGEN : --
DATUM : 20 MEI 1996

Geachte heer Schutte,

Als gevolg van de gemeentelijke herindeling in de regio 's-Hertogenbosch (Stb 427/1995) zijn per 1 januari 1996 de gemeenten Esch, Haaren en Helvoirt samengevoegd.

In zijn vergadering van 2 mei 1996 besloot de gemeenteraad dat de aldus gevormde gemeente de naam "HAAREN" zal dragen. Nu duidelijkheid ontstaan is over de naam van de nieuw gevormde gemeente gaan de gedachten uit naar een nieuw gemeentewapen.

In verband met de gedachtenvorming hierover zullen wij het op prijs stellen als door u aangegeven zou kunnen worden hoe in deze situaties omgegaan wordt met de wapens, en de daarop voorkomende figuren, uit de voormalige gemeenten. De op deze brief, linksboven, voorkomende kubus is als een "vorm van een gemeenschappelijk bindend element" ontstaan in de periode voorafgaande aan de herindeling.

Informatie

Uw reactie zien wij gaarne tegemoet. Mocht u echter nog vragen hebben, dan kunt u daarover contact opnemen met de behandelend ambtenaar, rechtstreeks bereikbaar op telefoonnummer (0411) 645711.

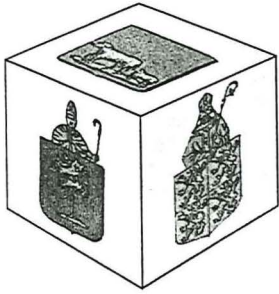
Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Haaren,
secretaris, burgemeester,

J.E.M. Strang.
loco.

J.E.A. Haas.

2000 27 96
Willems,
s.v.p. beantwoorden
Kopie aan mij
m.w.g.

Gemeente Haaren (N.B.)

[Handwritten signature]

POSTBUS 51, 5268 ZH HELVOIRT
TELEFOON (0411) 62 72 82
SECTOR RUIMTELIJKE ZAKEN:
KERKSTRAAT 41, HAAREN
FAXNUMMER (0411) 62 72 99
SECTOREN BURGERZAKEN, MIDDELEN:
TORENSTRAAT 42, HELVOIRT
FAXNUMMER (0411) 64 57 99

Noord-Brabantse Commissie voor
Wapen- en Vlaggenkunde
van de Stichting Brabants Heem
secr. Purmerstraat 14
5628 HE Eindhoven

UW KENMERK :
UW BRIEF VAN : --
ONS KENMERK : Bz/wz/gb.3107
ONDERWERP : nieuw gemeentewapen/vlag

BEHANDELD DOOR : R.L. Esmeijer
BIJLAGEN : --
DATUM : 01 AUG. 1996

Geachte leden der commissie,

De inwerkingtreding van de Wet "Gemeentelijke herindeling in het samenwerkingsgebied 's-Hertogenbosch" heeft tot gevolg gehad dat de voormalige gemeenten Haaren, Helvoirt en Esch zijn samengevoegd. In zijn vergadering van 4 april 1996 besloot de Gemeenteraad dat de nieuw gevormde gemeente de naam "Haaren" zal dragen. Het betreffende voorstel gelieve u hierbij aan te treffen.

Inmiddels is bij de Eerste Kamer een wetsontwerp in behandeling dat, naar nu mag worden aangenomen, er toe zal leiden dat met ingang van 1 januari 1997 de woonkern Biezenmortel (van de gemeente Udenhout) zal worden toegevoegd.

De Gemeenteraad heeft ons verzocht met een voorstel te willen komen over het gemeentewapen en de gemeentevlag. Alvorens daartoe over te gaan zullen wij het op prijs stellen van u hierover advies, zo mogelijk vergezeld van enige ontwerpen, te mogen ontvangen.

Nu er sprake is van een nieuwe gemeente, samengesteld uit bijna gelijkwaardige woonkernen, menen wij dat van de bevoegdheid om het wapen van de voormalige gemeente Haaren te gaan hanteren geen gebruik moet worden gemaakt.

Onze voorkeur gaat derhalve uit naar een geheel nieuw wapen, hoe daarin een relatie gelegd kan worden - en ook welke - met de gemeente laten wij gaarne te uwer beoordeling.

Bij uw voorstel over de gemeentevlag zouden wij graag zien dat daarin de relatie tot het gemeentewapen in uitdrukking wordt gebracht.

Wij zien uw advies en ontwerpen met belangstelling tegemoet.

Informatie

Wij hopen, dat wij u hiermee voldoende hebben ingelicht. Mocht u echter nog vragen hebben, dan kunt u daarover contact opnemen met de behandelend ambtenaar, rechtstreeks bereikbaar op telefoonnummer (0411) 645711.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Haaren,
secretaris,

H. Verhoeven.

burgemeester,

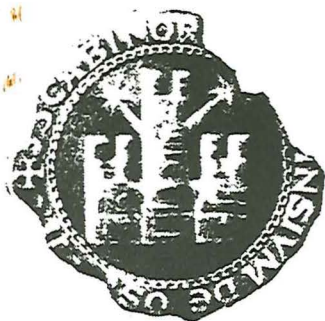

J.E.A. Haas.

only 2.7.96

Heemkundekring
DE KLEINE MEIJERIJ

Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde
van de Stichting Brabants Heem,
t.a.v. De Weled. Heer J. Melssen, secretaris,
Purmerstraat 14,
5628 HE EINDHOVEN.

Oisterwijk, 01-07-1996

Geachte Heer Melssen,

Opnieuw zouden wij als Heemkundekring "De Kleine Meijerij" een beroep willen doen op Uw commissie, van wie wij ten aanzien van ons eerder verzoek met betrekking tot Oisterwijk/Moergestel een gedegen voorstel tegemoet mochten zien.

Binnen ons werkgebied zijn de gemeenten Haaren, Helvoirt en Esch samengevoegd tot de nieuwe gemeente Haaren, doch een vierde kern zal aan Haaren toegevoegd gaan worden nu Biezenmortel niet met Udenhout "meegaat" naar Tilburg.

Evenzo gaan twee andere gemeenten uit ons werkgebied, te weten Berkel-Enschot en Udenhout samen met Tilburg.

Graag zouden wij van de zijde van Uw commissie voorstellen tegemoetzien met betrekking tot de wapens en vlaggen van de nieuwe gemeente Haaren en de nieuwe gemeente Tilburg.

Met de meeste hoogachting,

A.A.M. Smits,
voorzitter

Th. de Reus,
secretaris

NOORDBRABANTSE COMMISSIE VOOR WAPEN- EN VLAGGENKUNDE

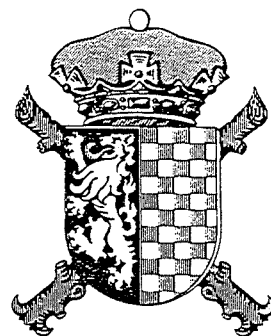
van de Stichting Brabants Heem

secretariaat:

Purmerstraat 14,

5628 HE Eindhoven, telefoonnummer gewijzigd: 040.2382911.

040 - 387911.

Heemkundekring De Kleine Meijerij
t.a.v. de heer A.A.M. Smits, voorzitter
De Hoefkens 21, 5066 BX Moergestel

Uw kenmerk: -

Ons kenmerk: MB/Ha+Ti/01

Datum: 17 juli 1996

Onderwerp: gemeentewapens en -vlaggen

Geacht bestuur,

Naar aanleiding van uw brief van 1 juli jl. met daarin vragen over de gemeentewapens van de nieuwe gemeenten Haaren en Tilburg delen wij u mede, dat de commissie in haar Rapport betreffende [...] Midden-Brabant voorstellen heeft gedaan t.a.v. de wapens van Esch [blz. 14], Haaren [blz. 15] en Helvoirt [blz. 16]. De herziene wapens kunnen na de gemeentelijke herindeling voortbestaan als dorpswapens.

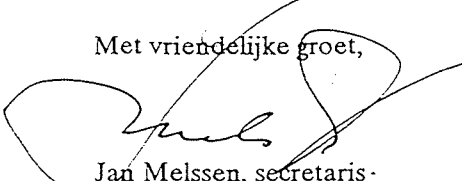
Het betrekkelijk jonge wapen van de tegenwoordige gemeente Haaren kan naar het inzicht van de commissie niet dienen als wapen voor de nieuwe gemeente Haaren. De wapens van de bestaande gemeenten Esch en Helvoirt zijn aanzienlijk ouder. Daarbij is dat van Esch het meest kenmerkend. Een wapen zoals dat van Helvoirt [gevierendeeld van Brabant en Limburg] komt in meer gemeenten in de vroegere Meierij van 's-Hertogenbosch voor. Aan het wapen van Esch dient echter een element te worden toegevoegd om in het wapen van de nieuwe gemeente de overige kernen [Haaren, Helvoirt en Biezenmortel] te representeren. De commissie denkt hierbij aan het plaatsen van drie sterren boven de esseboom [zie voor de betekenis van de sterren de commissiebrief van 29*februari jl.]. Uiteraard dienen de kleuren van het kwartier van Oisterwijk [zilver op blauw; zie genoemd rapport] op het nieuwe wapen te worden toegepast.

Samenvattend stelt de commissie voor, het wapen [voorlopig] te omschrijven als volgt: *in azuur een esseboom van zilver, bovenaan vergezeld van drie vijfpuntige sterren, eveneens van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Wat het wapen van de gemeente Tilburg betreft deed de commissie reeds een voorstel in haar hierboven aangehaald rapport [blz. 33-34]. Ook ten aanzien van de nieuwe gemeente Tilburg stelt de commissie zich voor, het bestaande wapen - maar dan wel voorzien van een parelkroon, zoals in het commissievoorstel - te handhaven. De [herziene] wapens van de aan deze stad toe te voegen gemeenten kunnen als dorpswapens voortbestaan. Zie voor Berkel-Enschot blz. 11 en voor Udenhout blz. 35 van genoemd rapport. Vooral het volkomen nietszeggende wapen van Udenhout dient niet als symbool te blijven gehandhaafd.

Graag verneemt de commissie de mening van uw bestuur aangaande bovenstaande voorstellen. Overigens wacht zij de verzoeken van de [toekomstige] gemeentebesturen dienaangaande af.

Met vriendelijke groet,

Jan Melssen, secretaris

NOORDBRABANTSE COMMISSIE VOOR WAPEN- EN VLAGGENKUNDE

van de Stichting Brabants Heem

secretariaat:
Purmerstraat 14,
5628 HE Eindhoven,
040 - 387911.

Aan het college van Burgemeester
en Wethouders van Haaren
postbus 51
5268 ZH Helvoirt

Uw kenmerk: Bz/wz/963107
Ons kenmerk: Haaren/1
Datum: 26 augustus 1996
Onderwerp: nieuw gemeentewapen/vlag

—
Zeer geacht college,

Naar aanleiding van uw schrijven van begin augustus (datumstempel slechts ten dele leesbaar) dank ik u namens de Noordbrabantse commissie voor de opdracht, enige ontwerpen samen te stellen ten behoeve van een nieuw wapen en vlag voor de nieuw te vormen gemeente Haaren.

In verband met de vacaties zal het totstandkomen van de door u gevraagde ontwerpen nog enige tijd (naar verwachting ongeveer één week) in beslag nemen. Daarna zal e.e.a. u zo spoedig mogelijk worden toegezonden.

Nadat u met een bepaald ontwerp heeft ingestemd, kan deze commissie in het voortraject nog een rol vervullen door het samenstellen van een beredeneerd advies met eventuele ontwerptekeningen. Aan ontwerpen, advies enz. zijn wel kosten voor post, administratie en tekenwerk verbonden.

Het is een goed gebruik, na uw definitieve keuze de Hoge Raad van Adel om een pre-advies te vragen. Vervolgens kunnen, indien gewenst, de betrokken gemeenteraden (of na 1 januari de nieuwe gemeenteraad) een besluit nemen, waarna zij zich tot de Kroon dienen te wenden met het verzoek een wapen te verlenen conform het uiteindelijke ontwerp.

De procedure, te volgen voor het totstandkomen van een gemeentevlag is eenvoudiger. Nadat de gemeenteraden (c.q. de nieuwe gemeenteraad) een verzoek tot wapenverlening hebben gedaan, kunnen zij een besluit tot vaststelling van een gemeentevlag nemen.

Ik hoop u hiermede in dit stadium voldoende te hebben ingelicht.

Met vriendelijke groeten,
namens de commissie,

Drs. W.A. van Ham, wnd. secretaris.

**Concept-advies
voor wapen en vlag**

**van de nieuw
te vormen**

gemeente Haaren

In dit concept-advies worden a) de voorwaarden samengevat, zoals het gemeentebestuur deze in het schrijven van 1 augustus 1996 heeft gesteld; b) de aanwezige gemeentewapens en -vlaggen kort omschreven en besproken; c) naast de beschikbare symbolen een alternatief aangeboden; d) twee ontwerpen voorgesteld voor een gemeentewapen; e) twee ontwerpen voorgesteld voor een gemeentevlag; f) vermelding gemaakt van eventuele dorpswapens en -vlaggen.

a) voorwaarden door het gemeentebestuur gesteld

De voorkeur gaat uit naar een geheel nieuw wapen, waarin de relatie met de (nieuw te vormen) gemeente ter beoordeling van de commissie wordt gelaten. Van de bevoegdheid om het wapen van de nog bestaande gemeente Haaren te voeren zal geen gebruik worden gemaakt. Bij het voorstel voor een gemeentevlag zal op prijs worden gesteld, dat daarin de relatie tot het gemeentewapen tot uitdrukking wordt gebracht.

b) bestaande gemeentewapens en -vlaggen.

De bestaande gemeente Haaren voert een wapen, verleend op 14 oktober 1818. Dit bestaat uit een schild van sinopel (groen), waarop een schaap en een lam, lopende op een terras, alles van zilver, zijn geplaatst. Zoals in het rapport van deze commissie betreffende *de wapens van gemeenten en de instelling van wapens voor de dorpen in het samenwerkingsgebied 's-Hertogenbosch* van mei 1993, blz. 15 is uiteengezet, is een ouder wapen van Haaren niet bekend. Het feit, dat de plaats tot dan toe deel uitmaakte van het bij Oisterwijk behorende gebied, zal daar debet aan geweest zijn (zie bijgaande kopie van de desbetreffende bladzijde).

De bestaande gemeente Helvoirt had daarentegen vanouds afzonderlijke instellingen voor bestuur en rechtspraak bezeten. Kennelijk was daarvoor sinds 1364 een zegel gebruikt, waarvan een afdruk uit 1545 bewaard is gebleven. De nadien aangemaakte nieuwe zegelstempels ontleenden hun voorstellingen aan het oudste zegel. Dit stelt het gevierendeelde wapenschild van de hertogen en hertoginnen van Brabant en Limburg voor, zoals zij dat van 1294 tot 1406 door voerden. Het schild wordt gehouden door Sint-Nicolaas, parochiepatroon van Helvoirt. Bij de bevestiging in 1817 is het wapen uitgevoerd in de rijkskleuren, azuur (blauw) en goud (zie bladz. 16 van genoemd rapport).

De bestaande gemeente Esch had eveneens eigen bestuur en rechtspraak, waarvoor een zegel werd gebruikt, waarvan een afdruk uit 1487 bewaard is gebleven. Het vertoont een wapenschild, waarop een boom, waarnaast ter weerszijden het opschrift ESS / CE. Het schild werd gehouden door het beeld van de parochiepatroon Sint-Willebrord. Later is het opschrift weggelaten. Bij de bevestiging in 1817 werd het wapen uitgevoerd in de rijkskleuren, azuur (blauw) en goud (zie blz. 14 van het rapport)

De gemeentevlag van Haaren is ingesteld bij raadsbesluit van 15 juni 1971 en is groen, met een doorboord wit kruis, waarbinnen een verkort wit kruis. De kleuren zijn ontleend aan het gemeentewapen.

De gemeentevlag van Helvoirt is ingesteld bij raadsbesluit van 3 juli 1980. Het doek is verdeeld in twee banen van blauw en geel, waarbij in de broekhoek [linksonder, bij de stok] een van zwart en rood gevierendeeld vierkant is geplaatst. De twee kleuren van de banen zijn ontleend aan het gemeentewapen. De broekhoek is gevierendeeld in de kleuren van de plaatselijke gilden.

De gemeentevlag van Esch is ingesteld bij raadsbesluit van 30 januari 1973. Hij bestaat uit drie banen van blauw, geel en blauw, waarvan de lengten zich verhouden als 1:1:2. De kleuren zijn ontleend aan het gemeentewapen.

c) beschikbare alternatieven

Gezien de bovenvermelde voorwaarden is het noodzakelijk naast de beschikbare symbolen een alternatief aan te bieden. De commissie meent dit gevonden te hebben in het wapen van Jan de Roever, ridder, die bij gift van 22 maart 1357/58 van hertog Wenceslaus en zijn echtgenote hertogin Johanna van Brabant leengoederen te Nemelaer onder Haaren verkreeg, alsmede de warande (het jachtgebied) onder Haaren, Helvoirt en Esch. Volgens een zegel, beschreven in het standaardwerk van De Raadt (deel III, blz. 281) gebruikte Jan de Rover, ridder, raad en leenman van de hertog, in 1351 een zegel, waarop drie molenijzers waren geplaatst.

De commissie geeft er door voorkeur aan de kleuren van het kwartier van Oisterwijk, blauw en zilver, toe te passen. Hiermee is een historisch element ingevoerd, dat zowel op de kern van het gebied (Haaren) als op het geheel (Haaren met Helvoirt en Esch) betrekking heeft. Het past zich chronologisch gezien goed bij de veertiende eeuwse wapens van beide laatstgenoemde plaatsen.

d) ontwerpen voor een nieuw gemeentewapen

Uitgaande van bovengenoemde voorwaarden, bestaande gemeentewapens en het beschikbare alternatief legt de commissie u de volgende ontwerpen voor:

A. De boom in het gemeentewapen van Esch vormde eertijds een kenteken van vrijheid en zelfstandigheid van plaatselijke gemeenschappen. Letterlijk toegepast (een esseboom) vormde hij tevens een sprekend element voor de plaatsnaam. Bij het ontwerp is uitgegaan van de ruimere betekenis, waardoor het teken toepasselijk is op de drie thans nog bestaande gemeenten.

Het wapen is uitgevoerd in de historische kleuren van het gebied, bevat een gemeenschappelijk symbool (de boom) en het molenijzer uit het wapen van Jan de Roever (zie vorige paragraaf) in drievoud, waarmee de drie bestaande gemeenten worden gesymboliseerd. Bovendien blijft een voor de streek belangrijk symbool in officiële vorm bewaard.

Het voorgestelde wapen kan worden omschreven als: *in azuur een boom op een terras, alles van zilver; boven vergezeld van drie molenijzers, naast elkaar geplaatst, eveneens van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

B. Het gevierendeelde wapen van de hertogen van Brabant en Limburg, zoals voorkomende in het wapen van de bestaande gemeente Helvoirt. Uiteraard dienen de historisch juiste kleuren hierop te worden toegepast. Het wapen is echter als zodanig niet kenmerkend voor de bestaande of nieuw te vormen gemeente, want het komt ook elders in Noord-Brabant voor. Er dient dus een eigen element aan te worden toegevoegd.

Wij stellen u voor aan het gevierendeelde wapen een schildhoofd toe te voegen in de kleuren azuur (blauw) en zilver, de historische kleuren van het gebied. Het ontwerp krijgt hierdoor een ruimere betekenis, waardoor het toepasselijk is op de drie thans nog bestaande gemeenten. Hierin is in drievoud een gemeenschappelijk symbool geplaatst, het molenijzer uit het wapen van Jan de Roever (zie vorige paragraaf), waardoor de drie bestaande gemeenten worden gesymboliseerd. Bovendien blijft een voor de streek belangrijk symbool (het gevierendeelde wapen met leeuwen) in officiële vorm bewaard. Het voorgestelde wapen kan worden omschreven als: *gevierendeeld; I en IV in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel; II en III in zilver een dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en genageld van goud; een schildhoofd van azuur, waarin drie molenijzers van zilver, naast elkaar geplaatst. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Bij beide ontwerpen is het wapenschild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels. Deze wordt in Nederland algemeen toegepast bij gemeente- en waterschapswapens. De autonomie van de gemeente, gesymboliseerd door het wapen, wordt hierdoor nogmaals onderlijnd.

e) ontwerpen voor een gemeentevlag

Zoals algemeen gebruikelijk wordt bij de ontwerpen voor een nieuwe gemeentevlag door vorm en kleuren aansluiting gezocht bij de voorgestelde wapens. Ook in de randvoorwaarden is door het gemeentebestuur vermeld het op prijs te stellen, dat in de vlag de relatie tot het gemeentewapen tot uitdrukking wordt gebracht.

A. De voorgestelde vlag bestaat uit banen van blauw en wit, ontleend aan het wapenvoorstel A. Blauw en wit worden in gemeentevlaggen dikwijls toegepast in drie banen: blauw, wit en blauw, of omgekeerd: wit, blauw en wit. Om doublures te vermijden is de broeking (een derde deel van de vlag, gerekend van de vlaggestok) verdeeld in drie rechthoeken van blauw, wit en blauw. De vlucht (het uitwaaiende gedeelte van de vlag) is verdeeld in drie banen van wit, blauw en wit. De zes vlakken die aldus op de vlag zijn gevormd symboliseren de verschillende gebieden, waaruit de gemeente zal worden samengesteld en voor de daarin gelegen woonkernen. Om tot een eenvoudige en herkenbare vlag te komen is het aantal kentekens beperkt tot één molenijzer, dat de nieuwe eenheid binnen de nieuwe gemeente aanduidt. Bewust zijn hier de kleuren blauw en wit toegepast in een eenvoudige, maar toch vrij speelse vorm. De vlag kan worden omschreven als: *twee banen in een lengteverhouding van 1:2; de eerste baan verdeeld in drie even hoge banen van blauw, wit en blauw, de tweede in drie evenhoge banen van wit, blauw en wit. In de broektop is een wit molenijzer geplaatst, ter grootte van één vierde van de vlaghoogte.*

B. De voorgestelde vlag is samengesteld uit kleuren van het wapenvoorstel B. Daarbij is aan de broekzijde (langs de stok) een blauwe driehoek aangebracht, dat de eenheid van de nieuwe gemeente symboliseert, mede onderlijnd door één wit molenijzer. De kleuren zijn ontleend aan het schildhoofd.

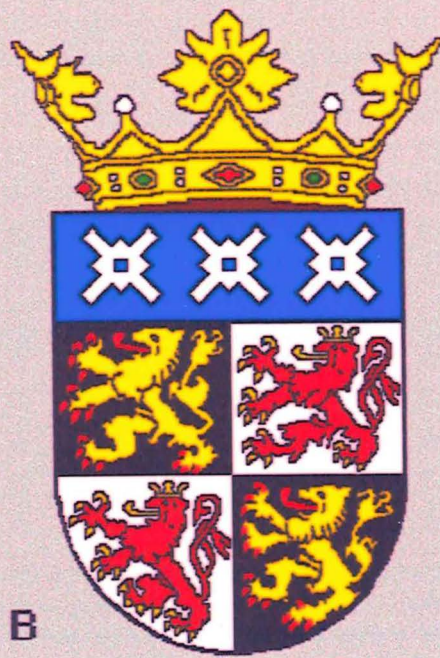
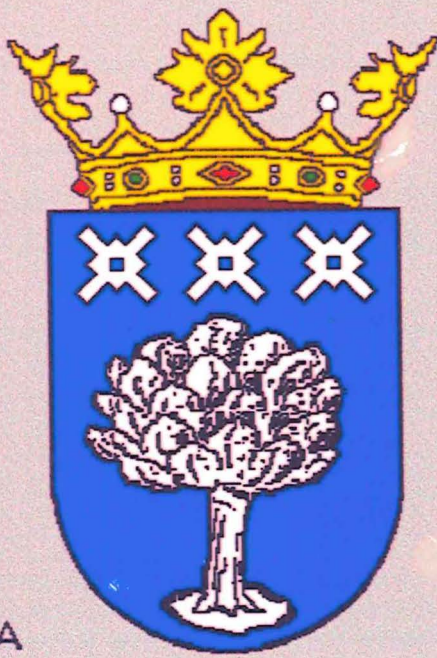
Overigens is de vlag samengesteld uit drie banen, waarvan de kleuren zijn ontleend aan de kwartieren van het wapenschild. Met opzet is de kleur zwart daarbij weggelaten, omdat deze tezeer zou domineren en een te groot aantal kleuren in de vlag zou worden toegepast.

Het getal drie verwijst naar de drie bestaande gemeenten, terwijl de driehoek als kleiner element kan duiden op het gedeelte van de gemeente Udenhout (Biezenmortel) dat aan de nieuwe gemeente zal worden toegevoegd. De vlag kan worden omschreven als: *drie evenhoge banen van geel, rood en blauw; een blauwe broekingsdriehoek, waarin een wit molenijzer, ter grootte van één vierde van de vlaghoogte.*

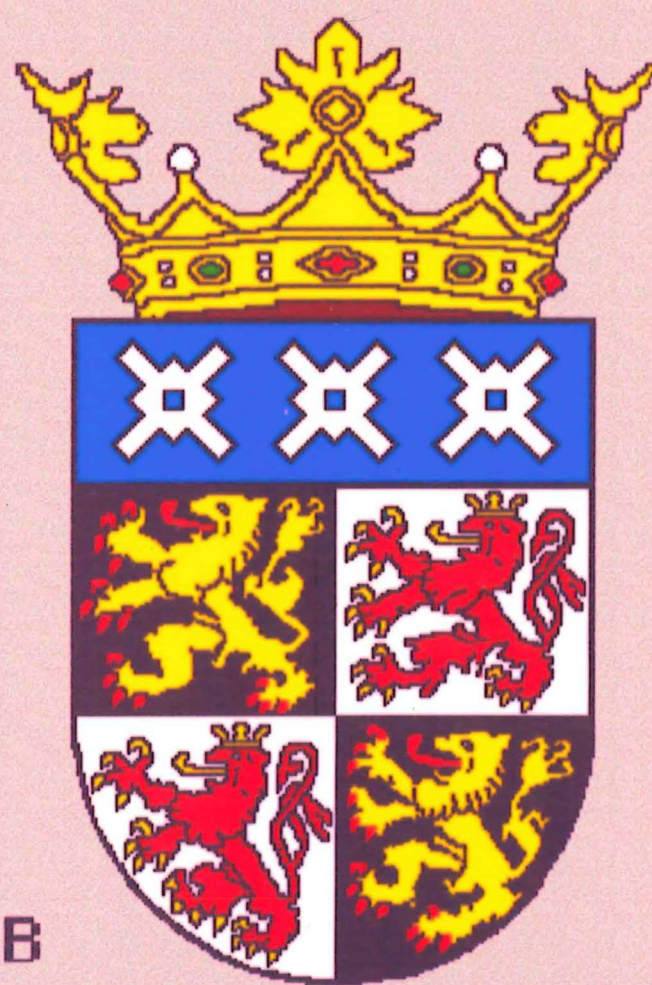
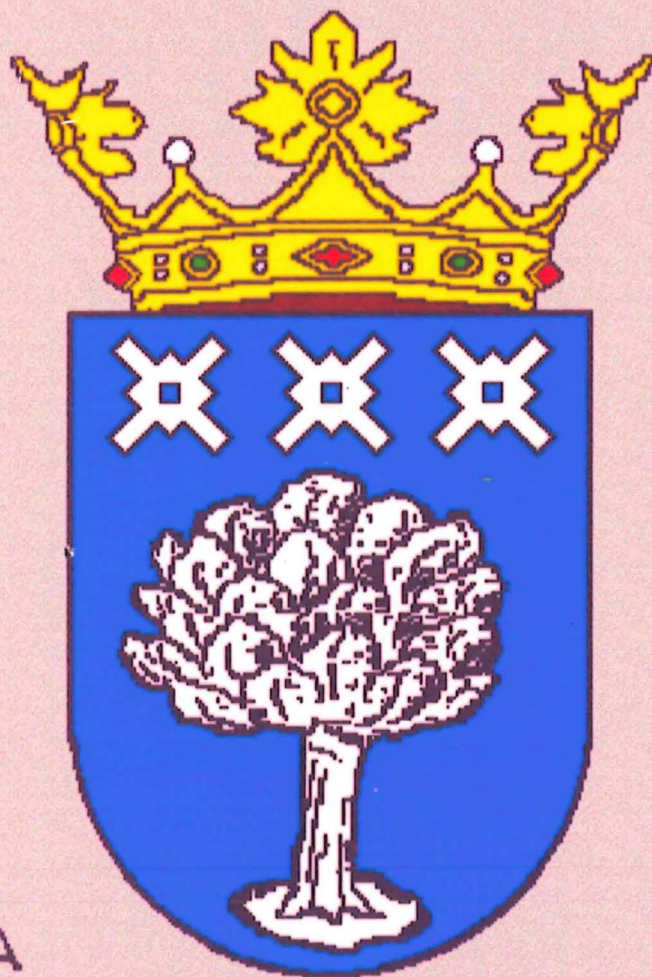
f) dorpswapens en -vlaggen

De Noordbrabantse commissie heeft in deze provincie met succes de instelling van dorpswapens en -vlaggen geïntroduceerd. Door de invoering van deze wapens en vlaggen wordt de lokale eigenheid onderlijnd. De inwoners blijven dan binnen de eigen gemeenschap beschikken over eigen symbolen. Door dit wapen naast het gemeentewapen te gebruiken c.q. deze vlaggen samen met de nieuwe gemeentevlag te hijsen, wordt bij plaatselijke gebeurtenissen tevens de band met de nieuwe gemeente benadrukt. Deze wapens en vlaggen kunnen worden vastgesteld door de gemeenteraad.

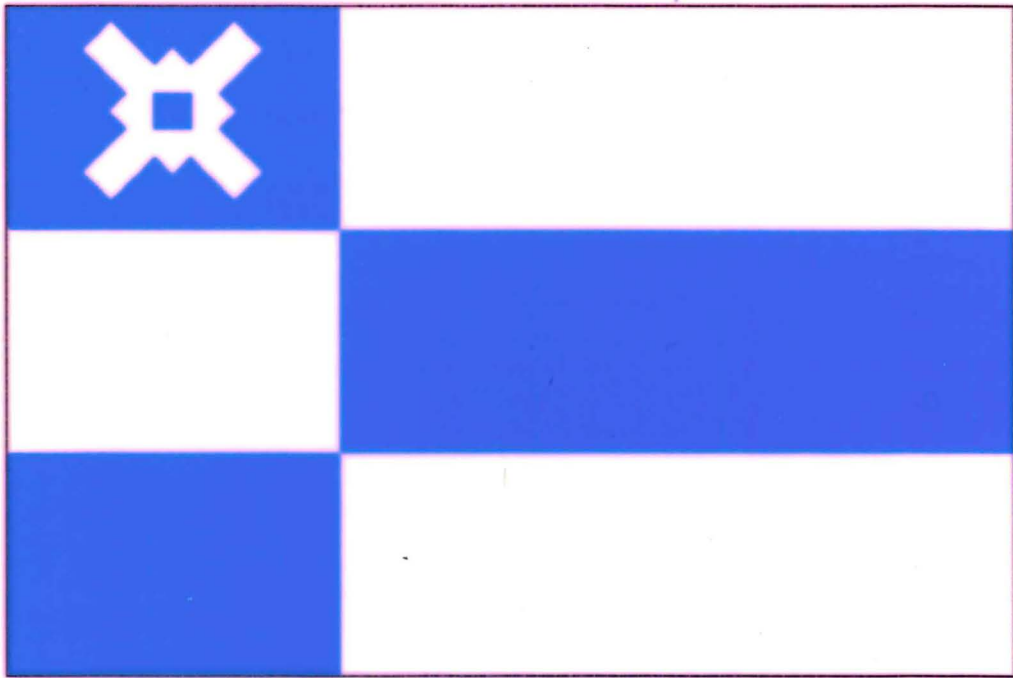
Aangezien de plaatselijke symbolen niet geheel ongeschonden uit het verleden zijn overgeleverd, stelt de commissie u voor, de wapens vast te stellen, herzien zoals in meergemeld rapport is aangegeven, uiteraard met weglating van de voor zelfstandige gemeenten gebruikelijke kronen. De bestaande gemeentevlaggen dienen hierbij te worden aangepast. Mocht het gemeentebestuur tot vaststelling van dorpswapens en -vlaggen over wensen te gaan, dan is deze commissie gaarne bereid, ook voor de vlaggen een voorstel te doen.

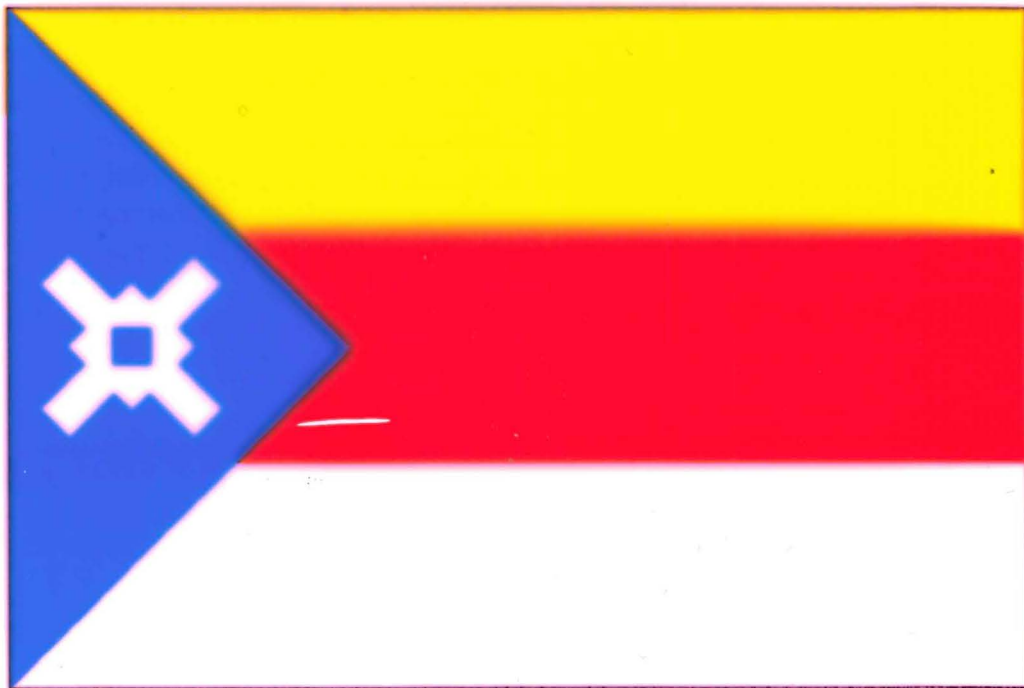

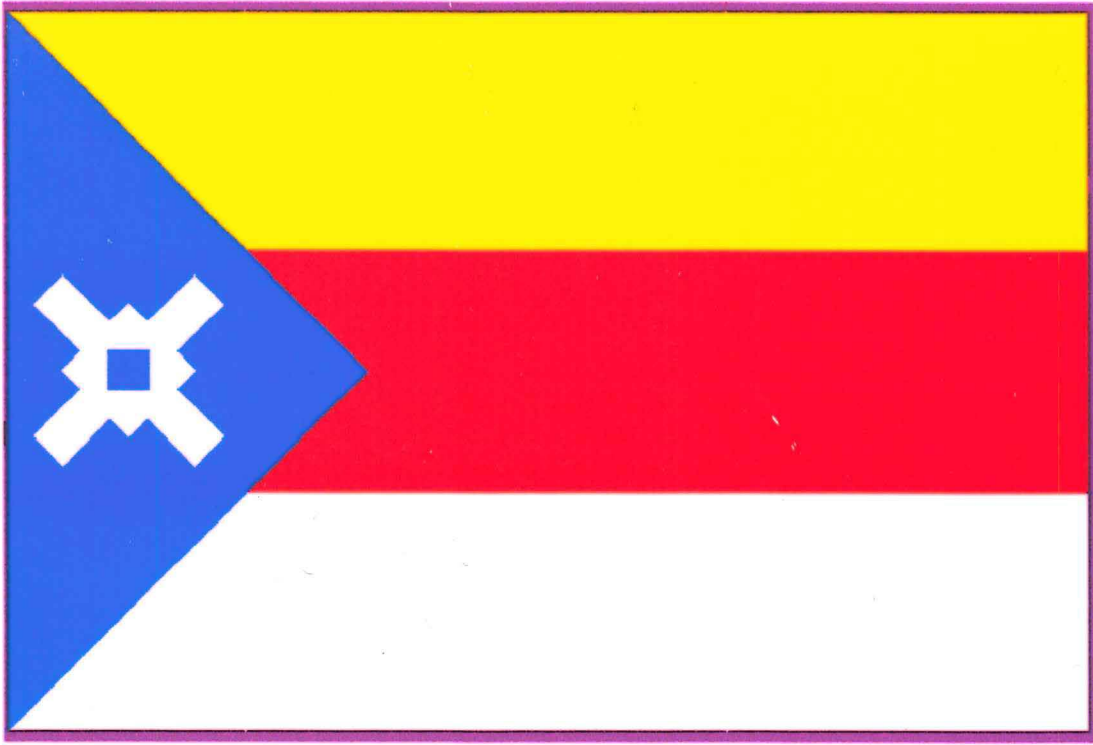

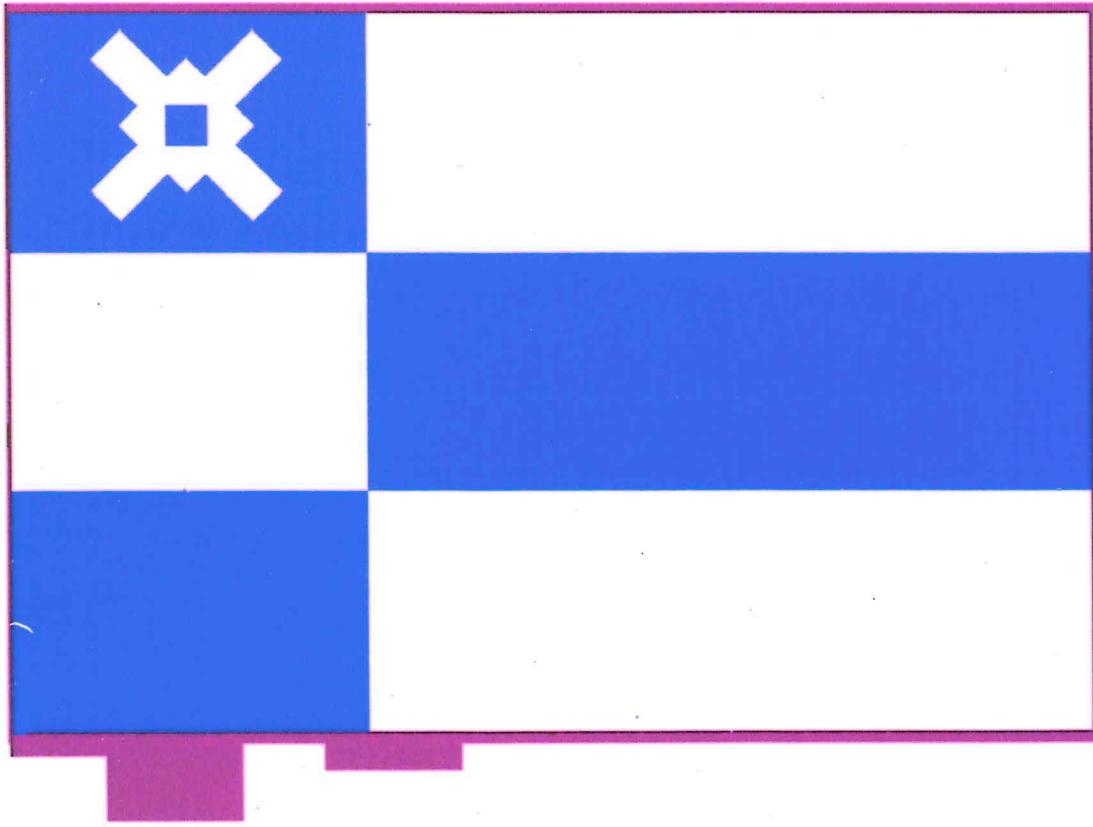

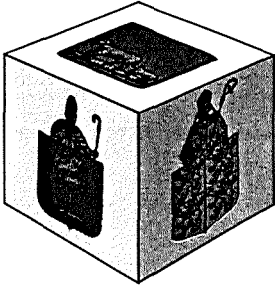
Vlag HAAREN ontwerp A

Vlag HAAREN ontwerp B

Gemeente Haaren (N.B.)

Postbus 51, 5268 ZH Helvoirt
Telefoon (0411) 62 72 82
Sector Ruimtelijke Zaken:
Kerkstraat 41, Haaren
faxnummer (0411) 62 72 99
Sectoren Burgerzaken, Middelen:
Torenstraat 42, Helvoirt
faxnummer (0411) 64 57 99

Noordbrabantse Commissie voor
Wapen- en Vlaggenkunde.
De heer Drs. W.A. van Ham
Noordsingel 140
4611 ST Bergen op Zoom

Uw kenmerk : Haaren/2
Uw brief van : 4 september 1996
Ons kenmerk : Bz/wz/96.4151

Behandeld door : R.L. Esmeijer
Bijlagen : 1
Datum : 1 Oktober 1996

Onderwerp : Nieuw gemeentewapen/vlag.

645711

Geachte heer van Ham,

Met belangstelling hebben wij het concept-advies van de Commissie voor een nieuw wapen en een vlag gelezen. Echter, in het advies wordt nog gesproken over de bestaande gemeenten Haaren, Helvoirt en Esch; sedert 1 januari 1996 zijn deze gemeenten opgeheven en samengegaan in een nieuwe gemeente Haaren. In verband met de per 1 januari 1997 aanstaande herindeling in Midden- en West Brabant zal aan het grondgebied van de thans bestaande nieuwe gemeente Haaren het dorp Biezenmortel worden toegevoegd.

De door de Commissie voorgestelde 'molenijzers' voor het wapen achten wij een goede keuze, omdat daarmee een geheel nieuw element, met toch een duidelijke relatie naar het grondgebied van de nieuwe gemeente Haaren wordt aangedragen. Daarnaast is het gebruik van 'molenijzers' een streek-eigen verschijnsel, zowel qua historische frequentie als in relatie tot bepaalde adellijke families: het geslacht van De Roovere (De Rover), en Van Vladeracken, die beide ridders hebben geleverd voor het kasteel Nemerlaer. Echter, omdat de gemeente uit vier dorpen zal gaan bestaan, willen wij u graag in overweging geven een identiek aantal molenijzers in het wapen op te nemen, om daarmee elke gemeenschap symbolisch een plaats te geven.

De boom, als symbool voor vrijheid en zelfstandigheid, spreekt ons aan, en kan door een bovenstaande combinatie met molenijzers een mogelijk nadrukkelijke verwijzing naar het wapen van Esch voorkomen. Er is evenwel nog een andere reden waarom de boom ons aanspreekt: bij de gedachtenvorming over de gewenste gemeentelijke indeling is meermalen uitgesproken dat de nieuwe gemeente gezien kan worden als een 'landelijke groene buffer' tussen twee stedelijke gebieden, te weten Tilburg en 's-Hertogenbosch. De boom is bovendien een krachtig symbool, en hierop voortbordurende heeft de gemeenteraad, in een door hem vastgestelde beleidsvisie, aangegeven dat in de komende jaren aan een verdere

uitwerking van Haaren als 'groene gemeente' gestalte moet worden gegeven.

Verder sluiten wij ons aan bij de voorkeur van de Commissie de kleuren van het kwartier Oisterwijk toe te passen op het nieuwe wapen, aangezien de historische chronologie een dergelijke keuze zeker rechtvaardigt. In de praktijk komt dat neer op een voorstelling van het wapen als: *in azuur een boom op een terras, alles van zilver; boven vergezeld van vier molenijzers, naast elkaar geplaatst, eveneens van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Uit het bovenstaande zal u duidelijk geworden zijn dat onzerzijds een voorkeur bestaat voor Ontwerp A. Zoals u zelf ook aangeeft is het Ontwerp B niet specifiek voor de gemeente Haaren; het toevoegen van (vier) molenijzers zou bovendien een wapen opleveren dat in kwartieren met leeuwen verdeeld, ook een minstens even druk schildhoofd zou hebben, hetgeen als 'onrustig en niet eenvoudig' aangemerkt kan worden. Ontwerp B kan in het eindrapport wel als alternatief opgenomen blijven.

Wij zullen het in hoge mate waarderen wanneer uw Commissie bovengenoemde aanvullingen, danwel wijzigingen, specifiek voor Ontwerp A (zie ook bijlage), zou overnemen en de overwegingen in het eindrapport wilt neerleggen. Mocht u omtrent bovenstaande bezwaren koesteren, dan vernemen wij die gaarne.

Met uw ontwerp voor de vlag behorende bij Ontwerp A kunnen wij volledig instemmen. Voorts vernemen wij graag nog van u aan welke tekenaar gedacht wordt en of het mogelijk is dat uwerzijds een inschatting kan worden gemaakt van de omvang van de totale kosten.

Tenslotte nog dit: voorafgaand aan uw brief van 4 september j.l. ontvingen wij een brief van de Heemkundekring De Kleine Meierij d.d. 29 augustus 1996. Het heeft ons enigermate verbaasd dat in die brief al een beschrijving wordt gegeven van het door uw Commissie - een week later - uitgebrachte advies.

Informatie

Wij hopen dat wij u hiermee voldoende hebben ingelicht en zien uw nadere berichten met belangstelling tegemoet. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u daarover contact opnemen met de behandelend ambtenaar, rechtstreeks bereikbaar op telefoonnummer (0411) 645711.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Haaren,
secretaris,

H. Verhoeven.

~~burgemeester,~~

J.E.A. Haas.

NOORDBRABANTSE COMMISSIE VOOR WAPEN- EN VLAGGENKUNDE

van de Stichting Brabants Heem

secretariaat:

Purmerstraat 14,
5628 HE Eindhoven,
040-387911.

Aan het college van Burgemeester
en Wethouders van Haaren
postbus 51
5268 ZH Helvoirt

Uw kenmerk: Bz/Wz/963107
Ons kenmerk: Haaren/2
Datum: 4 september 1996
Onderwerp: nieuw gemeentewapen/vlag

—
Zeer geacht college,

Naar aanleiding van uw bovenvermeld schrijven van 1 augustus j.l. doe ik u namens de Noordbrabantse commissie enige ontwerpen toekomen ten behoeve van een nieuw wapen en vlag voor de nieuw te vormen gemeente Haaren. Nadat u hieruit uw keuze hebt gedaan verzoek ik u deze commissie in de gelegenheid te stellen een definitief advies samen te stellen.

Wellicht kunt u uw archiefdienst verzoeken, de historische gegevens aan te vullen of te bevestigen. Lokale archieven bewaren belangrijk feitenmateriaal inzake wapens en vlaggen.

Het is een goed gebruik de Hoge Raad van Adel om een pre-advies terzake te vragen, alvorens een verzoek tot verlening van het nieuwe wapen aan H.M. de Koningin te richten. Na ontvangst van dit advies kunnen, indien gewenst, de betrokken gemeenteraden (of na 1 januari de nieuwe gemeenteraad) een besluit nemen, waarna het verzoek kan uitgaan om een wapen te verlenen conform het uiteindelijke ontwerp.

De procedure, te volgen voor het totstandkomen van gemeentevlaggen is eenvoudiger. De gemeenteraden (c.q. de nieuwe gemeenteraad) kunnen (kan) een besluit tot vaststelling van een gemeentevlag nemen.

Hierbij gaan tevens enige met de computer vervaardigde schetstekeningen in kleuren. Uitdrukkelijk wordt erop gewezen, dat dit schetsen zijn en dat de definitieve vormgeving aan een tekenaar moet worden overgelaten. De commissie kan hiertoe een voorstel doen; ook kan het gemeentebestuur hiertoe plaatselijk een opdracht geven. Wel zou de commissie er prijs op stellen t.z.t. over een afdruk van de gemaakte tekeningen te beschikken.

Aan de ontwerpen en tekenwerk zijn kosten voor post, administratie en tekenwerk verbonden, te voldoen na de officiële vaststelling van wapen en vlag.

Met vriendelijke groeten,
namens de commissie,

Drs. W.A. van Ham.

HOGE RAAD VAN ADEL

No. 96/152

Onderwerp: Wapen nieuwe gemeente
Haaren

Bijlagen:

2500 GK - GEMEENTE HAAREN 4 Juni 1996

POSTBUS 30430

BEZOEKADRES: OORSLAAN 18

TEL. 070 - 3614251 FAX 070 - 3631742

GIRO 1768105

GEMEENTE HAAREN	
Class.	207-13
Nr.	96-2184 afh. B2
ingek. 05 JUN 1996	
Ontv. bev.	
Par. Burg.	Par. Secr.
Raad	

In antwoord op Uw brief van 28 mei 1996, kenmerk bz/wz/96.2097, heb ik de eer u het volgende mede te delen.

Nu de nieuwe gemeente de naam Haaren krijgt, kan art. 2 van het K.B. van 23 april 1919 toegepast worden: Nieuw gevormde publiekrechtelijke lichamen of instellingen, die de naam hebben ontvangen van een bij hun vorming opgeheven publiekrechtelijk lichaam, kunnen het wapen van dat publiekrechtelijk lichaam als hun wapen voeren.

Wil de raad van Uw gemeente van deze mogelijkheid geen gebruik maken, dan zal men voor de samenstelling van een nieuw wapen allereerst bekijken wat de wapens van de drie oude gemeenten aan bruikbare elementen opleveren.

Het wapen van Haaren (in groen een schaap en een lam op een losse grond, alles zilver) is op 14 oktober 1818 verleend. Verlening betekent in dit verband dat het een nieuw wapen betreft en dat er dus geen oudere versie bekend is.

De wapens van Esch (in blauw een gouden boom; schildhouder: de H. Willebrordus van goud) en Helvoirt (in blauw een streepkruis en in elk kwartier een leeuw, alles goud; schildhouder: de H. Nicolaas van goud) zijn beide bevestigd op 16 juli 1817. Bevestiging betekent dat het wapen reeds bestond (als schependomszegel). Beide wapens zijn opgebouwd volgens hetzelfde principe: de patroonheilige, die een wapenschild vasthoudt, bij Esch met een boom (een es?) en bij Helvoirt dat van de heer van de heerlijkheid, zijnde de hertog van Brabant die het gevierendeelde wapen Brabant-Limburg voerde.

Aangezien geen kleuren bekend waren of althans bij de aanvraag in 1817 niet vermeld werden, zijn deze wapens in de Rijkskleuren (goud op blauw) bevestigd. Bij andere wapens in Noord-Brabant is vaak de schildhoudende patroon tot wapenfiguur geworden: dit is heraldisch niet juist, aangezien patronen "oneigenlijke" wapenfiguren zijn en men deze in een schild beter kan vervangen door hun attribuut of een van hun attributen.

De elementen van de drie wapens zijn dan: een schaap, een lam, de H. Willebrordus (in een wapen te representeren door zijn attribuut: een kerk), de H. Nicolaas (in een wapen te representeren door zijn attribuut: een tobbe met drie kinderen erin), een es en het wapen van de hertog (Brabant-Limburg).

Burgemeester en wethouders
van de gemeente
Haaren

Brief van 4 juni 1996

nr. 96/152 , vervolgblad 1

Het wapen Brabant-Limburg is niet geschikt om in een nieuw wapen voor Uw gemeente verwerkt te worden. De andere elementen eventueel wel, maar dan zou van Uw kant eerst bepaald dienen te worden naar welke van deze elementen, eventueel aangevuld met andere die niet in de wapens der opgeheven gemeenten voorkwamen, Uw voorkeur uitgaat.

DE SECRETARIS VAN DE
HOGE RAAD VAN ADEL,

Mr. O. Schutte.

NOORDBRABANTSE COMMISSIE VOOR WAPEN- EN VLAGGENKUNDE

corr.: drs. W.A. van Ham
Noordsingel 140
4611 SJ Bergen op Zoom

Aan het college van Burgemeester
en Wethouders van Haaren
postbus 51
5268 ZH Helvoirt

uw kenmerk: Bz/wz/96.4151
ons kenmerk: Haaren 3
datum: Bergen op Zoom, 14 oktober 1996
onderwerp: nieuw gemeentewapen/vlag

Zeer geacht college,

Naar aanleiding van uw schrijven van 1 oktober 1996 deel ik u namens de commissie het volgende mede.

Met instemming hebben wij kennis genomen van uw voorkeur voor ontwerp A, dat tot onze verrassing ook nog blijkt te passen bij de beleidsvisie van de gemeenteraad op de functie van Haaren als 'groene gemeente'. De tekst van het advies is hierbij aangepast. De commissie blijft echter een lichte voorkeur hebben voor het aantal van drie molenijzers omdat bij een kleinere uitvoering van het wapen (bijvoorbeeld in een briefhoofd) vier molenijzers visueel minder duidelijk zouden kunnen uitvallen. Het aantal van vier dorpen wordt inderdaad door vier molenijzers treffend gesymboliseerd, daarom is de opinie van uw college eveneens in het rapport vermeld.

Ontwerp B is als alternatief in het rapport gehandhaafd, mede naar aanleiding van uw opinie dienaangaande. Uiteraard is ook het alternatieve voorstel voor een gemeentevlag daarin gehandhaafd.

Wij laten het aan uw college over, of het rapport als een 'eindrapport' moet worden gezien. In uw schrijven is immers geen sprake van de vaststelling van wapens en vlaggen voor de dorpen in de gemeente. Indien u daartoe inderdaad wenst over te gaan kan dit bij een afzonderlijke procedure gebeuren (een koninklijke verlening is immers niet gebruikelijk). Toch komt het ons aantrekkelijk voor deze wapens en vlaggen tegelijk met het voorstel voor gemeentewapen en -vlag in de gemeenteraad te behandelen. Uw berichten dienaangaande zien wij met belangstelling tegemoet.

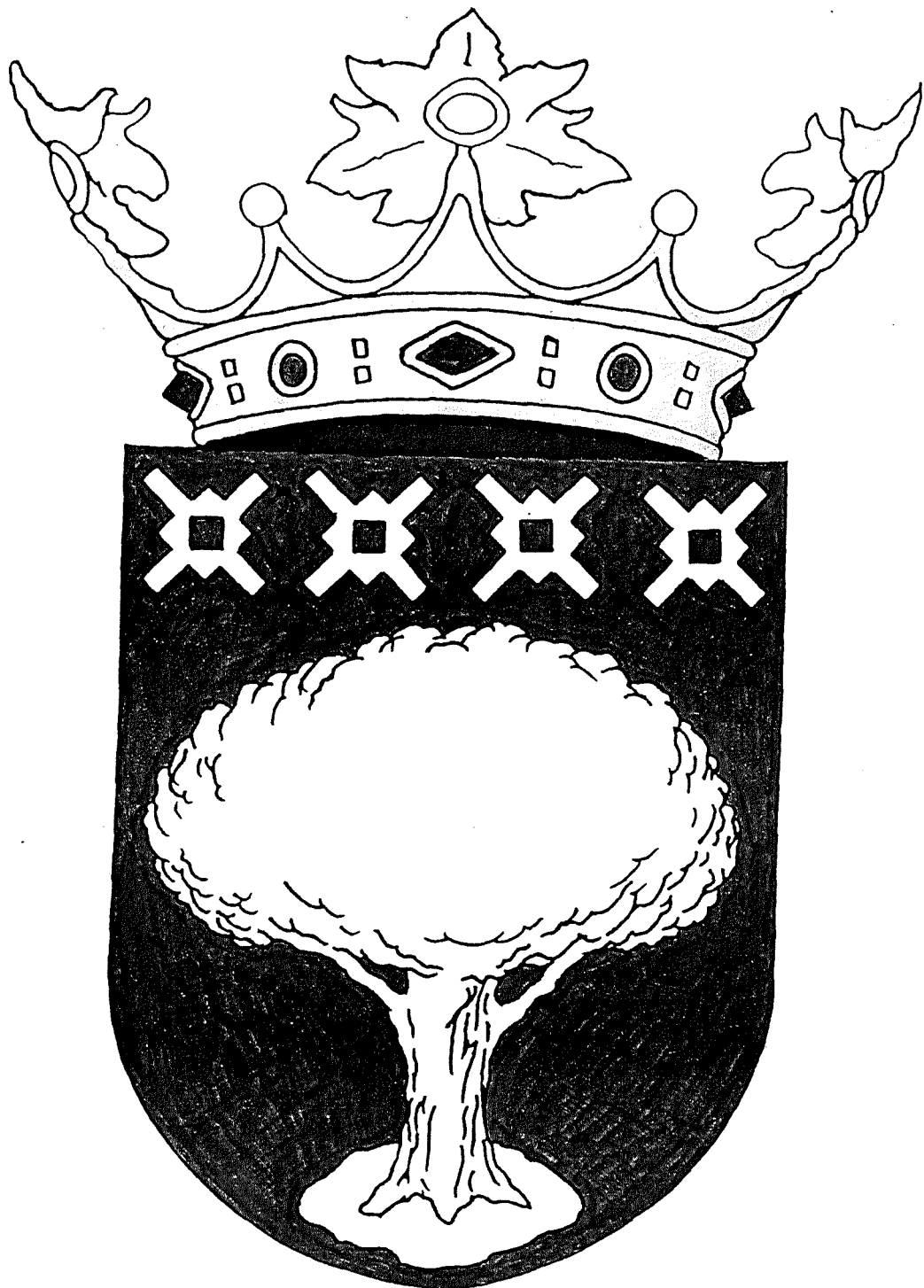
Met verbazing heb ik kennis genomen van de opmerking aan het slot van uw schrijven. De secretaris van de commissie heeft aan de Heemkundekring De Meierij desgevraagd inderdaad op de hoogte gesteld van onze plannen ten aanzien van gemeentewapen en -vlag van Haaren. Toen was echter nog geen sprake van een definitief voorstel onzerzijds: verdergaand onderzoek naar een gemeenschappelijk symbool was nog niet verricht, zodat de molenijzers in het schrijven aan de kring niet genoemd konden worden. Onze mededelingen hadden dus met de aan u voorgestelde ontwerpen geen enkel verband.

Voor verdere toelichting, schriftelijk of telefonisch, blijf ik overigens gaarne bereid.

Met hoogachting en vriendelijke groeten,
namens de commissie,

Drs. W.A. van Ham.

ALTERNATIEF ONTWERP A,
hoort bij brief gemeente Haaren d.d. 1 Oktober 1996

**Advies voor
een wapen en vlag
van de gemeente Haaren**

Advies voor een wapen en vlag van de gemeente Haaren

In dit advies worden

- a) de voorwaarden samengevat, zoals het gemeentebestuur deze in het schrijven van 1 augustus 1996 heeft gesteld en bij schrijven van 1 oktober 1996 heeft aangevuld;
- b) de wapens en vlaggen van de voormalige gemeenten Esch, Haaren en Helvoirt kort omschreven en besproken;
- c) naast de beschikbare symbolen een alternatief aangeboden;
- d) twee ontwerpen voorgesteld voor een gemeentewapen;
- e) twee ontwerpen voorgesteld voor een gemeentevlag;
- f) vermelding gemaakt van eventuele dorpswapens en -vlaggen.

- a) voorwaarden door het gemeentebestuur gesteld

De voorkeur gaat uit naar een geheel nieuw wapen, waarin de relatie met de (nieuw te vormen) gemeente ter beoordeling van de commissie wordt gelaten. Van de bevoegdheid om het wapen van de nog bestaande gemeente Haaren te voeren zal geen gebruik worden gemaakt. Bij het voorstel voor een gemeentevlag zal op prijs worden gesteld, dat daarin de relatie tot het gemeentewapen tot uitdrukking wordt gebracht.

- b) voormalige gemeentewapens en -vlaggen.

Esch had eigen bestuur en rechtspraak, waarvoor een zegel werd gebruikt, waarvan een afdruk uit 1487 bewaard is gebleven. Het vertoont een wapenschild, waarop een boom, waarnaast ter weerszijden het opschrift ESS / CE. Het schild werd gehouden door het beeld van de parochiepatroon Sint-Willebrord. Later is het opschrift weggelaten. Bij de bevestiging in 1817 werd het wapen uitgevoerd in de rijkskleuren, azuur (blauw) en goud. Zoals in het rapport van deze commissie betreffende *de wapens van gemeenten en de instelling van wapens voor de dorpen in het samenwerkingsgebied 's-Hertogenbosch* van mei 1993, blz. 14 is uiteengezet dienen de rijkskleuren te worden vervangen door historisch gezien meer toepasselijke.

Haaren maakte tot 1810 deel uit van de 'Eninghe' van Oisterwijk. De voormalige gemeente voerde een wapen, verleend op 14 oktober 1818. Dit bestaat uit een schild van sinopel (groen), waarop een schaap en een lam, lopende op een terras, alles van zilver, zijn geplaatst. Zoals in het reeds genoemde rapport van deze commissie blz. 15 is uiteengezet, is een ouder wapen van Haaren niet bekend. Het feit, dat de plaats tot dan toe deel uitmaakte van het bij Oisterwijk behorende gebied, zal daar debet aan geweest zijn.

Helvoirt had daarentegen vanouds afzonderlijke instellingen voor bestuur en rechtspraak bezeten. Kennelijk was daarvoor sinds 1364 een zegel gebruikt, waarvan een afdruk uit 1545 bewaard is gebleven. De nadien aangemaakte nieuwe zegelstempels ontleenden hun voorstellingen aan het oudste zegel. Dit stelt het gevierendeelde wapenschild van de hertogen en hertoginnen van Brabant en Limburg voor, zoals zij dat van 1294 tot 1406 door voerden. Het schild wordt gehouden door Sint-Nicolaas, parochiepatroon van Helvoirt. Bij de bevestiging in

1817 is het wapen uitgevoerd in de rijkskleuren, azuur (blauw) en goud. Deze dienen te worden vervangen door de historisch juiste (zie bladz. 16 van genoemd rapport).

De vlag van de voormalige gemeente Esch is ingesteld bij raadsbesluit van 30 januari 1973. Hij bestaat uit drie banen van blauw, geel en blauw, waarvan de lengten zich verhouden als 1:1:2. De kleuren zijn ontleend aan het gemeentewapen. De vlag van de voormalige gemeente Haaren is ingesteld bij raadsbesluit van 15 juni 1971 en is groen, met een doorboord wit kruis, waarbinnen een verkort wit kruis. De kleuren zijn ontleend aan het gemeentewapen.

De vlag van de voormalige gemeente Helvoirt is ingesteld bij raadsbesluit van 3 juli 1980. Het doek is verdeeld in twee banen van blauw en geel, waarbij in de broekhoek [linksonder, bij de stok] een van zwart en rood gevierendeeld vierkant is geplaatst. De twee kleuren van de banen zijn ontleend aan het gemeentewapen. De broekhoek is gevierendeeld in de kleuren van de plaatselijke gilden.

c) beschikbare alternatieven

Gezien de bovenvermelde voorwaarden is het noodzakelijk naast de beschikbare symbolen een alternatief aan te bieden. De commissie meent dit gevonden te hebben in het wapen van *Jan de Roever, ridder*, die bij gift van 22 maart 1357/58 van hertog Wenceslaus en zijn echtgenote hertogin Johanna van Brabant leengoederen te Nemerlaer onder Haaren verkreeg, alsmede de warande (het jachtgebied) onder Haaren, Helvoirt en Esch. Volgens een zegel, beschreven in het standaardwerk van De Raadt (deel III, blz. 281) gebruikte Jan de Rover, ridder, raad en leenman van de hertog, in 1351 een zegel, waarop drie molenijzers waren geplaatst. Ook het geslacht *Van Vladeracken*, eveneens bekend wegens zijn historische relatie tot het kasteel van Nemerlaer, voerde molenijzers in zijn wapen.

De commissie geeft er door voorkeur aan in beide na te noemen ontwerpen de kleuren van het kwartier van Oisterwijk, blauw en zilver, toe te passen. Hiermee is een historisch element ingevoerd, dat zowel op de kern van het gebied (Haaren) als op het geheel (Haaren met Helvoirt en Esch) betrekking heeft. Het past zich chronologisch gezien goed bij de veertiende eeuwse wapens van beide laatstgenoemde plaatsen.

d) ontwerpen voor een nieuw gemeentewapen

De commissie legt u de volgende ontwerpen voor, uitgaande van bovengenoemde voorwaarden, gezien voormalige gemeentewapens en het beschikbare alternatief. Bij beide voorstellen is het wapenschild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels. Deze wordt in Nederland algemeen toegepast bij gemeente- en waterschapswapens. De autonomie van de gemeente, gesymboliseerd door het wapen, wordt hierdoor nogmaals onderlijnd.

A. De boom is vanouds bekend als een symbool voor vrijheid en zelfstandigheid. Bovendien past deze goed in de visie, zoals die door de gemeenteraad is vastgesteld, om door het toekomstig beleid een verdere versterking van de functie van de gemeente Haaren als een landelijke. 'groene' buffer tussen de stedelijke gebieden van 's-Hertogenbosch en Tilburg. Historisch gezien is de boom als

symbool geen onbekende in de streek. In het gemeentewapen van Esch vormde de boom eertijds een kenteken van vrijheid en zelfstandigheid van plaatselijke gemeenschap. Letterlijk opgevat als een esseboom vormde hij tevens een sprekend element voor de plaatsnaam. Bij het ontwerp is uitgegaan van de ruimere betekenis, waardoor het teken toepasselijk is op de drie voormalige gemeenten en aansluit bij de genoemde beleidsvisie.

Ontwerp A is volgens de opvattingen van de commissie uitgevoerd in de historische kleuren van het gebied, blauw en zilver, bevat de boom als gemeenschappelijk symbool en het molenijzer uit het wapen van Jan de Roever (zie vorige paragraaf) in drievoud, waarmee de drie voormalige gemeenten worden gesymboliseerd. Bovendien blijft een voor de streek belangrijk symbool in officiële vorm bewaard.

Burgemeester en wethouders geven er de voorkeur aan, vier molenijzers in het wapen op te nemen waardoor ook Biezenmortel, het vierde dorp in deze gemeente, hierin symbolisch een plaats krijgt.

Het aldus voorgestelde wapen kan worden omschreven als: *in azuur een boom op een terras, alles van zilver; boven vergezeld van vier molenijzers, naast elkaar geplaatst, eveneens van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

B. Als alternatief kan dienen het gevierendeelde wapen van de hertogen van Brabant en Limburg, zoals voorkomende in het wapen van de voormalige gemeente Helvoirt. Uiteraard dienen de historisch juiste kleuren hierop te worden toegepast en niet de rijkskleuren, zoals die in dat wapen voorkomen. Het wapen is echter niet kenmerkend voor de voormalige of nieuw te vormen gemeente, want het komt ook elders in Noord-Brabant voor, tenzij er een eigen element aan wordt toegevoegd. Wij stellen u voor aan het gevierendeelde wapen een schildhoofd toe te voegen van azuur (blauw) waarin drie of, indien Biezenmortel mede hierin wordt opgenomen, vier molenijzers van zilver. Het ontwerp krijgt hierdoor een ruimere betekenis, zowel door het molenijzer, een gemeenschappelijk symbool voor het gehele gebied van de gemeente (zie vorige paragraaf) als door het gevierendeelde wapen als herinnering aan het gezag van de hertogen van Brabant in dit kwartier van de vroegere Meierij. Het voorgestelde wapen kan worden omschreven als: *gevierendeeld; I en IV in sabel een leeuw van goud, getongd en genageld van keel; II en III in zilver een dubbelstaartige leeuw van keel, gekroond en genageld van goud; een schildhoofd van azuur, waarin vier molenijzers van zilver, naast elkaar geplaatst. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

e) ontwerpen voor een gemeentevlag

Zoals algemeen gebruikelijk wordt bij de ontwerpen voor een nieuwe gemeentevlag door vorm en kleuren aansluiting gezocht bij de voorgestelde wapens. Ook in de randvoorwaarden is door het gemeentebestuur vermeld het op prijs te stellen, dat in de vlag de relatie tot het gemeentewapen tot uitdrukking wordt gebracht.

A. De voorgestelde vlag bestaat uit banen van blauw en wit, ontleend aan het wapenvoorstel A. Blauw en wit worden in gemeentevlaggen dikwijls toegepast in drie banen: blauw, wit en blauw, of omgekeerd: wit, blauw en wit. Om doublures te

vermijden is de broeking (een derde deel van de vlag, gerekend van de vlaggenstok) verdeeld in drie rechthoeken van blauw, wit en blauw. De vlucht (het uitwaaiende gedeelte van de vlag) is verdeeld in drie banen van wit, blauw en wit. De zes vlakken die aldus op de vlag zijn gevormd symboliseren de verschillende gebieden, waaruit de gemeente zal worden samengesteld en voor de daarin gelegen woonkernen. Om tot een eenvoudige en herkenbare vlag te komen is het aantal kentekens beperkt tot één molenijzer, dat de nieuwe eenheid binnen de nieuwe gemeente aanduidt. Bewust zijn hier de kleuren blauw en wit toegepast in een eenvoudige, maar toch vrij speelse vorm.

De vlag kan worden omschreven als: *twee banen in een lengteverhouding van 1:2; de eerste baan verdeeld in drie even hoge banen van blauw, wit en blauw, de tweede in drie evenhoge banen van wit, blauw en wit. In de broektop is een wit molenijzer geplaatst, ter grootte van één vierde van de vlaghoogte.*

B. Indien voor het alternatieve ontwerp (B) wordt gekozen, dient een andere vlag te worden voorgesteld, waarin de kleuren van het wapenvoorstel worden toegepast. Daarbij is aan de broekzijde (langs de stok) een blauwe driehoek aangebracht, dat de eenheid van de nieuwe gemeente symboliseert, mede onderlijnd door één wit molenijzer. Om tot een eenvoudige en herkenbare vlag te komen is het aantal kentekens beperkt tot één molenijzer. De kleuren zijn ontleend aan het schildhoofd. Overigens is de vlag samengesteld uit drie banen, waarvan de kleuren zijn ontleend aan de kwartieren van het wapenschild. Met opzet is de kleur zwart daarbij weggelaten, omdat deze te zeer zou domineren en een te groot aantal kleuren in de vlag zou worden toegepast. Het getal drie verwijst naar de drie voormalige gemeenten, terwijl de driehoek als kleiner element kan duiden op het gedeelte van de gemeente Udenhout (Biezenmortel) dat aan de nieuwe gemeente zal worden toegevoegd. De vlag kan worden omschreven als: *drie evenhoge banen van geel, rood en blauw; een blauwe broekingsdriehoek, waarin een wit molenijzer, ter grootte van één vierde van de vlaghoogte.*

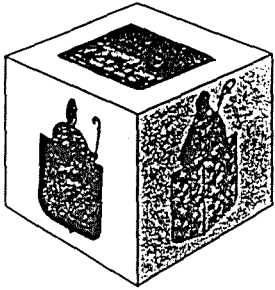
f) dorpswapens en -vlaggen

De Noordbrabantse commissie heeft in deze provincie met succes de instelling van dorpswapens en -vlaggen geïntroduceerd. Door de invoering van deze wapens en vlaggen wordt de lokale eigenheid onderlijnd. Door deze samen met de nieuwe gemeentevlag te hijsen, wordt bij plaatselijke gebeurtenissen tevens de band met de nieuwe gemeente benadrukt. Hierdoor kunnen de inwoners binnen de eigen gemeenschap blijven beschikken over eigen symbolen. De wapens en vlaggen kunnen worden vastgesteld door de gemeenteraad.

Aangezien de plaatselijke symbolen niet geheel ongeschonden uit het verleden zijn overgeleverd, stelt de commissie u voor, de wapens vast te stellen, herzien zoals in meergemeld rapport is aangegeven, uiteraard met weglating van de voor zelfstandige gemeenten gebruikelijke kronen. De voormalige gemeentevlaggen dienen hierbij te worden aangepast. Mocht het gemeentebestuur tot vaststelling van dorpswapens en -vlaggen over wens te gaan, dan is deze commissie gaarne bereid, ook voor de vlaggen een voorstel te doen.

14 oktober 1996

WECZYN

Gemeente Haaren (N.B.)

Postbus 51, 5268 ZH Helvoirt
Telefoon (0411) 62 72 82
Sector Ruimtelijke Zaken:
Kerkstraat 41, Haaren
faxnummer (0411) 62 72 99
Sectoren Burgerzaken, Middelen:
Torenstraat 42, Helvoirt
faxnummer (0411) 64 57 99

De Hoge Raad van Adel
Postbus 30436
2500 GK 's-GRAVENHAGE
T.a.v. Mr. O. Schutte

Uw kenmerk : 96/152
Uw brief van : 4 juni 1996
Ons kenmerk : Bz/wz/bher/96/4720

Behandeld door : R.L. Esmeijer
Bijlagen : 3
Datum : 28 oktober 1996

Onderwerp : Nieuw gemeentewapen/vlag van de gemeente Haaren.

Geachte heer Schutte,

Sinds 1 januari 1996 is de gemeentelijke herindeling in de regio 's-Hertogenbosch een feit. Dat heeft tot gevolg gehad dat de nieuwe gemeente Haaren sinds 1 januari 1996 bestaat uit drie voormalige gemeenten, te weten Esch, Haaren en Helvoirt. Per 1 januari 1997 komt daar het dorp Biezenmortel, nu nog behorende tot de gemeente Udenhout, bij.

Deze uit vier kernen samengestelde nieuwe gemeente, heeft zowel een nieuw wapen als een nieuwe vlag nodig, en het is om die reden dat wij u willen verzoeken om een praeadvies uit te brengen omtrent onderstaand voorstel voor een nieuw gemeentewapen.

Voor een uitgebreide motivering van genoemd voorstel verwijzen wij u gaarne naar bijgesloten 'Advies voor een wapen en vlag van de gemeente Haaren' (A t/m D), opgesteld door de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde, waarin u zich een beeld kunt vormen van de overwegingen en (historische) achtergronden die tot dit specifieke voorstel geleid hebben.

De door de Commissie voorgestelde 'molenijzers' voor het wapen achten wij een goede keuze, omdat daarmee een geheel nieuw element, met toch een duidelijke relatie naar het grondgebied van de nieuwe gemeente Haaren, wordt aangedragen. Daarnaast is het gebruik van 'molenijzers' een streek-eigen verschijnsel, zowel qua historische frequentie als in relatie tot bepaalde adellijke families: het geslacht van De Roovere (De Roever), en Van Vladeracken, die beide ridders hebben geleverd

voor het kasteel Nemerlaer te Haaren. Echter, omdat de gemeente per 1 januari 1997 uit vier dorpen zal gaan bestaan, willen wij u graag in overweging geven een viertal molenijzers in het wapen op te nemen, om daarmee elke gemeenschap symbolisch een plaats te geven. De Commissie heeft zelf een lichte voorkeur voor drie molenijzers, dit vanwege het visuele aspect dat een verkleind wapen (tot bijvoorbeeld een briefhoofd) minder duidelijk zou zijn. Gelet op de tegenwoordige verfijnde technische mogelijkheden van reproductie, lijkt ons dat geen probleem te zijn.

De boom, als symbool voor vrijheid en zelfstandigheid, spreekt ons aan. Er is evenwel nog een andere reden waarom de boom ons aanspreekt: bij de gedachtenvorming over de gewenste gemeentelijke herindeling in de regio 's-Hertogenbosch is meermalen uitgesproken dat de nieuwe gemeente Haaren gezien kan worden als een 'landelijke groene buffer' tussen twee stedelijke gebieden, te weten Tilburg en 's-Hertogenbosch. De boom is bovendien een krachtig symbool, en hierop voortbordurende heeft de gemeenteraad, in een door hem vastgestelde beleidsvisie, aangegeven dat in de komende jaren aan een verdere uitwerking van Haaren als 'groene gemeente' gestalte moet worden gegeven.

Verder sluiten wij ons aan bij de voorkeur van de Commissie de kleuren van het kwartier van Oisterwijk toe te passen op het nieuwe wapen, aangezien de historische chronologie een dergelijke keuze zeker rechtvaardigt. In de praktijk komt dat neer op een voorstelling van het wapen als: *in azuur een boom op een terras, alles van zilver; boven vergezeld van vier molenijzers, naast elkaar geplaatst, eveneens van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Uit het bovenstaande zal u duidelijk geworden zijn dat onzerzijds een voorkeur bestaat voor een gewijzigd ontwerp A (zie bijlage 3). Zoals in het rapport wordt aangegeven is het ontwerp B niet specifiek voor de gemeente Haaren; het toevoegen van (vier) molenijzers in ontwerp B zou bovendien een wapen opleveren dat, in kwartieren met leeuwen verdeeld, ook een minstens even druk schildhoofd zou hebben, hetgeen als 'onrustig en niet eenvoudig' aangemerkt kan worden. Bovendien druist ons inziens ontwerp B in tegen de Beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977, lid 2, waarin gesteld wordt dat het nieuwe wapen zo eenvoudig mogelijk moet zijn.

Met het ontwerp voor de vlag behorende bij Ontwerp A kunnen wij volledig instemmen. Wij zijn voornemens te zijner tijd de gemeenteraad voor te stellen over te gaan tot vaststelling van dit ontwerp.

Voordat wij overgaan tot het indienen van een aanvraag bij H.M. de Koningin tot verlening van het nieuwe wapen, zouden wij het in hoge mate waarderen wanneer uw Raad, na bestudering van bovengenoemd voorstel, door een praeadvies zijn gedachten over voornoemd voorstel aan ons kenbaar zou willen maken.

Informatie

Wij hopen dat wij u hiermee voldoende hebben ingelicht en zien uw nadere bericht

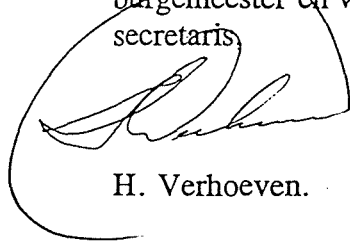

ten met belangstelling tegemoet. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u daarover contact opnemen met de behandelend ambtenaar, rechtstreeks bereikbaar op telefoonnummer (0411) 645711.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Haaren,
secretaris

burgemeester,

H. Verhoeven.

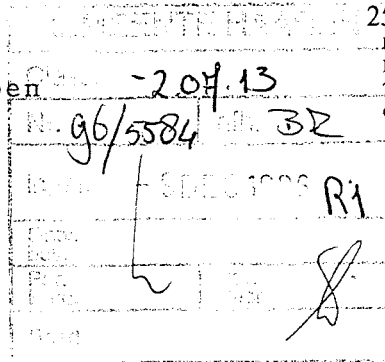
J.E.A. Haas.

HOGE RAAD VAN ADEL

No. 96/152-28

Onderwerp: Gemeentewapen

Bijlagen: 1

2500 GK 's-GRAVENHAGE, 6 december 1996

POSTBUS 30436

BEZOEKADRES: NASSAULAAN 18

TEL. 070 - 3614281; FAX 070 - 3631712

GIRO 1768195

In antwoord op Uw brief van 28 oktober 1996, kenmerk Bz/wz/bher/96/4720, heeft de Hoge Raad van Adel de eer U het volgende mede te delen.

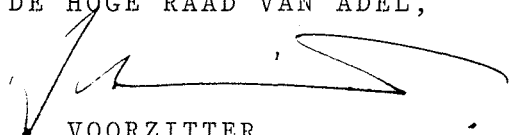
De Raad kan instemmen met het voor Uw gemeente voorgestelde wapen met dien verstande dat de boom beter niet op een losse grond geplaatst zou kunnen worden (hetgeen nogal ouderwets aandoet), maar op een schildvoet.

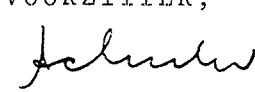
Het wapen wordt omschreven als volgt:

in azuur een geplante boom, in het schildhoofd vergezeld van vier molenijzers, alles van zilver.

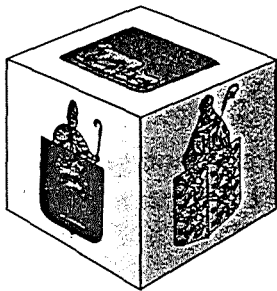
Indien U met dit gewijzigd voorstel acoord kunt gaan, kan het wapen worden aangevraagd volgens de bepalingen van bijgaand Koninklijk besluit.

DE HOGE RAAD VAN ADEL,

VOORZITTER,

SECRETARIS.

Burgemeester en wethouders
van de gemeente
Haaren

Gemeente Haaren (N.B.)

Samenvattend verslag van de vergadering van de commissie Algemene Bestuurlijke Zaken en Middelen c.a. van donderdag 13 februari 1997, aanvang 19.30 uur.

Aanwezig:

de voorzitter: de heer J.E.A. Haas;
de commissie-secretaris: de heer W.J.A.M. Broos;
de leden: de heren M.F.J. van Echteld, C.J.A.M. Maas, W.F.C. van Pinxteren,
H.J.M. Poels, A.J.M. Schapendonk, A.J.H.M. van de Ven en W.M. Vugts;

De heer B. Hermans voor ambtelijke ondersteuning;

Afwezig met kennisgeving:

de leden: mevrouw J.H. van Essen-van Huizen en de heer H. Molenaar;

Afwezig zonder kennisgeving:

het lid: mevrouw J.J.H. Olislagers-v.d. Schoot.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

6. Vaststelling gemeentewapen

De heer Hermans geeft een korte toelichting over de ontwikkeling van het ontwerp van het gemeentewapen. Hij merkt hierbij op dat gekozen is voor de meest oorspronkelijke vorm van een boom. De heer Vugts informeert naar de betekenis van de molenijzers. De heer Hermans antwoordt dat de molenijzers van oudsher afkomstig zijn van het schild van een ridder en een leenheer. Dit betekende dat men in een bepaald gebied in het bezit was van het molenrecht. Dit molenrecht is zeer streekgebonden, het kwam alleen in dit gebied van Nederland voor. De heer Poels merkt op dat het blad aan de boom lijkt op een lindeblad. De lindeboom staat op vele plaatsen in onze gemeente bij langgevelboerderijen. Hij vraagt zich af of hiervoor ook de lindeboom is gekozen. De heer Hermans antwoordt dat dit puur toeval is. De voorzitter geeft aan dit een aardige suggestie te vinden. De heer Schapendonk geeft aan dat het ontwerp van het gemeentewapen hem aanspreekt. Met de vlag erbij is het zeer herkenbaar. De heer Maas informeert of het wapen in de vlag kan worden opgenomen. De heer Van Echteld merkt op dat de vlag de eenheid moet uitstralen. De heer Van de Ven geeft aan dat de symboliek van het wapen niet terugkomt in de vlag. Met het ontwerp van het wapen kan hij instemmen. Hij vindt het jammer dat de betekenis van het wapen niet terugkomt in de vlag. Hij stelt voor naar het ontwerp van

de vlag nog eens te kijken. De heer Poels wijst op de symboliek van de oude Helvoirtse vlag, waarin de kleuren van de gilden, de duinen en het water van de Leije zijn opgenomen. Met de kleuren blauw/wit en de vier molenijzers komen wij er magertjes af. De heer Vugts is van mening dat het aspect van de "groene gemeente" tot uitdrukking moet komen in de vlag. De heer Van de Ven stelt voor om het karakter van het wapen mee te nemen in de vlag. De heer Hermans geeft aan dat de verschillende opmerkingen zeer zinvol zijn. Hij ziet echter geen oplossing om de boom op de vlag tot uitdrukking te brengen. Hij zal zich nog eens nader verdiepen in het ontwerp van de vlag. De heer Schapendonk informeert naar het ontwerp van het nieuwe logo van de gemeente en vraagt zich af in hoeverre dit kan terugkomen in de vlag. Hij denkt hierbij aan een vorm van een boom. De voorzitter antwoordt dat in het kader van een moderne huisstijl een nieuw logo zal worden ontwikkeld waarin de symboliek van de 4 dorpen en het karakter van de groene gemeente in terug moeten komen. Dit logo moet door de heer Hermans nog ontwikkeld worden. De heer Poels vraagt of de huidige wapens nog blijven bestaan. De voorzitter antwoordt dat de wapens van de voormalige gemeenten nog blijven bestaan, en wijst hierbij op de gilden en de harmonie, die het oude wapen gebruiken in hun vaandel. In het nieuwe gemeentehuis zal op een passende manier en uit respect de historie van de voormalige gemeenten aandacht krijgen. Waardevolle zaken zullen hier zichtbaar worden gemaakt. In het kader van de inrichting van het nieuwe gemeentehuis wordt hierover nagedacht. Het concept-raadsvoorstel zal hieromtrent worden aangevuld. Hij concludeert dat de commissie kan instemmen met het ontwerp van het gemeentewapen. Over het ontwerp van de vlag zal door de heer Hermans aan de hand van de gemaakte opmerkingen nog nader onderzoek plaatshebben. Naar de heer Hermans toe spreekt hij de waardering uit voor de tot nu toe verrichte werkzaamheden die betrekking hebben op de ontwikkeling van het ontwerp van het gemeentewapen en de vlag.

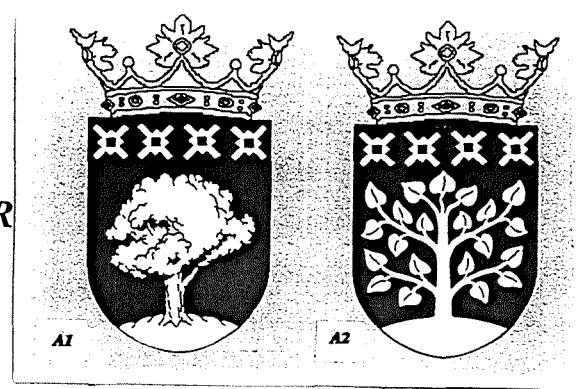
De heer Van de Ven vraagt of de raadsleden ook een exemplaar kunnen ontvangen van het onderzoeksrapport over het legaat van Cooth. De heer Hermans zal zorgdragen dat iedereen een exemplaar ontvangt.

2. Vaststelling van de notulen van de vergaderingen van 19 november 1996 en 21 januari 1997

Verslag van 19 november 1996

De heer Van de Ven informeert of onderzocht is of het automatiseringspakket van de reinigingsrechten gebruikt kan worden voor de inning van de afvalstoffenheffing. De secretaris antwoordt dat een en ander bekeken is maar niet mogelijk is. De inning van de huur van de containers ad f 18,- per container gebeurt nu nog op een zeer verouderd systeem van de voormalige gemeente Haaren. Dit systeem is niet te gebruiken voor het nieuwe Diftar-systeem. De heer Poels informeert of al eenduidige afspraken zijn gemaakt voor de verslaglegging van de commissievergaderingen. De wijze zoals dat nu gebeurt waarbij de naam van de vragensteller wordt aangegeven, vindt hij uitstekend. De heer Van de Ven merkt op dat alleen bij de verslaglegging van de commissie Ruimtelijke Ordening en Milieu nog sprake is van het weergeven van fractiestandpunten. De voorzitter antwoordt dat hij hierover afspraken heeft gemaakt met de gemeentesecretaris. De heer Van de Ven informeert met betrekking tot agendapunt 14 - krediet voor training en opleidingen - naar de beantwoording van de vragen van de heer Molenaar. De secretaris

GEMEENTE HAAREN

Raadsvergadering : 6 maart 1997
Agendapunt : 4

Onderwerp : Aanvraag tot verlening van een wapen aan de gemeente Haaren.

Aan de raad,

Inleiding

Reeds vanaf het ontstaan van de nieuwe gemeente Haaren was duidelijk dat een nieuw wapen en een nieuwe vlag ontworpen moesten worden. Nadat de ontwerpen door uw raad zijn vastgesteld, dient voor het wapen een aanvraag ingediend te worden bij H.M. de Koningin tot het verlenen van het wapen aan de gemeente. De vaststelling van de vlag is voorbehouden aan uw raad, doch dient gekoppeld te worden aan het wapen dat wordt verleend.

In augustus 1996 is contact gezocht met zowel de Noordbrabantse Commissie voor wapen- en vlaggenkunde, als de Heemkundekring de Kleine Meierij met betrekking tot het opstellen van een advies voor het nieuwe wapen. Het eindadvies van de Noordbrabantse Commissie, waar uiteindelijk ook naar verwezen wordt door de Heemkundekring en gedateerd 14 oktober 1996, levert een tweetal mogelijke ontwerpen op, waarvan ontwerp B een compilatie was van bestaande wapens, en ontwerp A een nieuw ontwerp op basis van voor de dorpen gemeenschappelijke historische gegevens. Vooral ontwerp A sprak ons aan; ontwerp B wat minder omdat dit voorstel zowel niet specifiek werd gevonden voor de nieuwe gemeente Haaren, als niet eenvoudig. Bovendien sloot ontwerp B niet aan bij de gedachtenvorming over de nieuwe gewestelijke herindeling in de regio 's-Hertogenbosch, waarbij meermalen is uitgesproken dat de nieuwe gemeente Haaren gezien kan worden als een 'landelijke groene buffer' tussen twee stedelijke gebieden, te weten 's-Hertogenbosch en Tilburg. Ontwerp A deed dat in het bijzonder door de keuze van het hoofdelement van een boom, als symbool voor vrijheid en zelfstandigheid, wel. Met een voorkeursuitspraak voor ontwerp A en enkele kanttekeningen, werd een eindrapport gevraagd bij de Noordbrabantse Commissie voor wapen- en vlaggenkunde. Met dit eindrapport zijn wij naar de Hoge Raad van Adel gegaan voor een praeadvies.

Historische motivering

Een belangrijke voorwaarde die door ons is gesteld, namelijk dat het om een geheel nieuw wapen zou moeten gaan, heeft ertoe geleid dat zowel de Commissie als wij onderzoek hebben gedaan naar historisch toepasselijke en gemeenschappelijke gegevens. Die zijn ondermeer gevonden in het wapen van Jan de Roever, resp. De Roovere, die bij gift van 22 maart 1357/58 van hertog Wenceslaus en zijn echtgenote hertogin Johanna van Brabant leengoederen te Nemerlaer onder Haaren verkreeg, alsmede de warande (het

jachtgebied) onder Helvoirt, Haaren en Esch. Deze leenman en hofmeester van de hertog voerde in 1351 een zegel waarop drie molenijzers waren geplaatst (een molenijzer is een symbool dat staat voor molen- of maalrecht, en wordt gevoerd als onderdeel van andere verleende rechten op een schild).

Ook het geslacht Van Vladeracken, mogelijke afstammelingen van het geslacht De Roovere en bekend wegens zijn historische relatie tot het kasteel van Nemerlaer, voert molenijzers in het wapen.

Uit eigen onderzoek is naar voren gekomen dat molenijzers in belangrijke mate streekgebonden symbolen zijn, in het bijzonder voor het kwartier Peelland, waar historisch gezien het gebied van de gemeente voor een groot gedeelte onder valt.

Wij onderschrijven met de Commissie de voorkeur voor het toepassen van de kleuren van het Kwartier van Oisterwijk, blauw en zilver. Hiermee is een historisch element ingevoerd dat zowel op een kern van het gebied (Haaren) als op het geheel (Haaren met Helvoirt en Esch) betrekking heeft.

Zoals genoemd in de inleiding, is de boom vanouds bekend als symbool voor vrijheid en zelfstandigheid, en past deze verder goed in de visie die door de gemeenteraad is vastgesteld, namelijk de functie van de gemeente Haaren als 'groene buffer' tussen de stedelijke gebieden van 's-Hertogenbosch en Tilburg. Historisch gezien is de boom als symbool geen onbekende in de streek.

Het wapenschild zal gedekt worden met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels, zijnde een kroon die in Nederland algemeen toegepast wordt bij gemeente- en waterschapswapens. De autonomie van de gemeente wordt hierdoor nogmaals onderlijnd.

Het ontwerp voor de nieuwe vlag sluit nauw op voornoemde historische motivering aan. Daarnaast is, na opmerkingen gemaakt in de vergadering van de commissie ABZ van 13 februari 1997, betreffende de gewenste koppeling van wapen, vlag en de uitstraling van een groene gemeente, een gewijzigd ontwerp van de vlag gemaakt. In dit gewijzigde ontwerp wordt de boom van het wapen ook in de vlag geïntroduceerd, zodat het 'groene' element een duidelijke koppeling heeft met het wapen, en de achterliggende intenties. Dit gewijzigde ontwerp laat de vlag zeker niet aan helderheid verliezen, en ligt voor uw raad ter inzage als model B2 van de vlag.

Met het eindrapport van de Commissie en het praeadvies van de Hoge Raad kunnen wij verder volledig instemmen, voor zowel het wapen als de vlag. Naast dit rapport ligt voor u op de gebruikelijke wijze ter inzage:

- * de correspondentie met de Noordbrabantse Commissie voor wapen- en vlaggenkunde, met daarbij onze kanttekeningen ten aanzien van de aangeleverde ontwerpen;
- * de correspondentie met de Hoge Raad van Adel over het uitbrengen van een praeadvies en het advies;
- * de ontwerpen van wapen en vlag.
- * enkele kanttekeningen bij het eindadvies van de Noordbrabantse Commissie, en enkele kanttekeningen bij het praeadvies van de Hoge Raad.

Verdere procedure

Nadat uw raad heeft ingestemd met het nieuwe wapen zal een verzoek worden gericht aan H.M. de Koningin tot het verlenen van een wapen aan deze gemeente. De besluitvorming over de nieuwe vlag is geheel voorbehouden aan uw raad, doch is afhankelijk van de wapenverlening door de Koningin; pas als deze het wapen heeft goedgekeurd, kan overgegaan worden tot het daadwerkelijk invoeren van zowel wapen als vlag.

Vervolg

Na afronding van de formele besluitvorming zullen wij zorgdragen voor voldoende exemplaren van de nieuwe vlag, zodat deze ook voor dagelijks gebruik binnen de verschillende dorpen voorhanden zijn. Verder zullen bij de ontwikkeling van de huisstijl afspraken worden gemaakt over het voeren van het wapen op officiële stukken en over het onderscheid tussen het voeren van het wapen en het voeren van het logo van de nieuwe gemeente.

Kostendekking

Vooralsnog zijn aan dit voorstel geen kosten verbonden. Tezijnertijd zal worden overgegaan tot het aankopen van de nodige materialen (vlaggen, briefpapier, stempels, etc.). Deze kosten worden zo mogelijk binnen de begroting opgevangen. Mocht dit niet haalbaar zijn dan zullen wij u hierover informeren en zonodig een begrotingswijziging ter vaststelling voorleggen.

Voorstel

Voorgesteld wordt:

1. als wapen voor de nieuwe gemeente te kiezen voor ontwerp A2 van dit advies, zijnde *"in azuur een geplante boom, alles van zilver; boven vergezeld van vier molenijzers, naast elkaar geplaatst, eveneens van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels"* en de procedure bij H.M. de Koningin op te starten door een aanvraag tot verlening van het wapen in te dienen;
2. als vlag voor de nieuwe gemeente te kiezen voor ontwerp B2 van dit advies, omschreven als *"twee banen; de eerste baan verdeeld in vier even hoge banen blauw, wit, blauw en wit, met daarin verdeeld in wit, blauw, wit en blauw vier molenijzers, en de tweede baan (de vlucht) vier evenhoge banen wit, blauw, wit en blauw, met daarin centraal een geplante boom"*.
3. na vaststelling en goedkeuring van de keuze voor het wapen over te gaan tot het invoeren van nieuw wapen en vlag in de nieuwe gemeente Haaren, dit nadat het wapen is verleend door H.M. de Koningin.

Nadere informatie

Voor het advies van de commissie ABZ c.a. verwijzen wij u graag naar het verslag van de laatst gehouden vergadering. Het concept-besluit ligt samen met de overige van belang zijnde stukken voor u ter inzage.

Haaren, 6 maart 1997.

Burgemeester en wethouders van Haaren,
secretaris,   burgemeester,

H. Verhoeven.

J.E.A. Haas.

OVERZICHT HISTORISCHE FREQUENTIE MOLENIJZERS

Omschrijving

Een molenijzer is een ijzer dat in de bovenste molensteen wordt ingelaten en dat, daar het aan de spil bevestigd is, de steen in de rondte doet draaien.

Als symbool kwam het voor op een wapenschild als onderdeel van andere verleende rechten. In dit geval gaat het om het molen- of maalrecht, wat het recht is om geld te vragen voor het malen.

Het molenijzer staat in het wapen van het kwartier Peelland, een van de kwartieren van het hertogdom 's-Hertogenbosch. Zowel qua frequentie als in relatie tot bepaalde adellijke families, is het molenijzer een zeer specifiek streekgebonden wapen.

Als symbool kan het meerdere vormen hebben, maar de voor het nieuwe wapen van Haaren gebruikte is degene die het meeste voorkomt.

1. Bij het geslacht de Roever/de Roovere, o.a. Heren van Stakenborgh en de Nemerlaer (drie molenijzers):

- * 1277 en 1281   Arnoud de Rover, schepen van 's-Hertogenbosch
- * 1291   Hendrik Rover, schildknaap
- * 1312   Dirk de Rover, schepen van 's-Hertogenbosch
- * 1315 en 1333   Emond de Rover, schepen van 's-Hertogenbosch
- * 1349 en 1355   Arnold de Rover Dirkszoon, schepen van 's-Hertogenbosch en ridder
- * 1357   Jan de Rover, hofmeester en leenman van de hertog van Brabant
- * 1364   Jacob de Rover, schepen van 's-Hertogenbosch

Mogelijke afstammelingen zijn: van Rode, van Stakenborch, van Broeckhoven, van Vladeracken. Het stamhuis is wel 'La maison de Roovere'.

2. Bij het geslacht van Vladeracken (drie molenijzers):

- * 1302   Arnold van Vladeracken, schepen van 's-Hertogenbosch
- * 1423 - 1426   van Vladeracken-Dicbier
- * ±1460   Johanna van Vladeracken-Nispen
- * ±1500   Peter van Vladeracken, pastoor van Oirschot
- * †1562   Gerrit van Vladeracken, heer van geffen en de Nemerlaer

3. Andere Brabantse geslachten met molenijzers in het wapen:

- * 1310   Peter van Steenwech
- * 1335   Wellinus van Neynsel
- * 1379   Leonus van Erp, schepen van 's-Hertogenbosch
- * 1404 en 1424   Andries Arnts, schepen van Helmond
- * 1412   Jan van Berkel, schepen van 's-Hertogenbosch
- * 1418 en 1477   geslacht de Lu
- * 1482   Johan Kanapart, schepen van 's-Hertogenbosch
- * 1490 en 1560   van Achelen, schepenen van 's-Hertogenbosch
- * 1619   van Breugel

Gemeente Haaren (N.B.)

BIJLAGE

Enkele kanttekeningen bij het advies van de Noorbrabantse Commissie voor wapen- en vlaggenkunde.

1. De Commissie ging oorspronkelijk uit van drie dorpen; de nieuwe gemeente Haaren bestaat echter per 1 januari 1997 uit vier kernen. Derhalve hebben wij aan de Commissie voorgesteld in plaats van drie, van vier molenijzers uit te gaan als symbolisering voor de vier kernen.
2. Een verzoek voor ondersteunende argumentatie met betrekking tot het bevestigen, danwel aanvullen van de historische gegevens, leverde zowel aanvulling op voor het voorkomen van molenijzers in wapens van adellijke families die historisch verbonden zijn met de streek, als aanvulling op het streekeigene van molenijzers. Bovenstaande aanvullingen zijn opgenomen in het eindrapport van de Noordbrabantse Commissie.
3. Dat de Commissie een lichte voorkeur heeft voor een nieuw wapen met drie molenijzers, met als argument dat 'vier molenijzers visueel minder duidelijk zouden kunnen uitvallen', is niet onze mening. Bijgevoegde tekeningen van ontwerpen met vier molenijzers laten zien dat het visuele aspect hier geenszins onder lijdt, ook niet op klein formaat.
4. Ook voor de nieuwe gemeentevlag gaat de Commissie uit van drie banen, zijnde een verbeelding van drie voormalige dorpen. Echter, aangezien de vlag dient aan te sluiten bij het wapen, stellen wij voor de nieuwe vlag te verdelen in vier banen, met aan de mastzijde van de vlag, in vierkanten, vier molenijzers. De banen van de vlag blijven daarbij, conform het advies van de Commissie, om en om wit en blauw (zie bijgevoegde tekening van de vlag). De nieuwe vlag dient aan te sluiten bij het wapen; invoering van de nieuwe vlag kan geschieden na goedkeuring van het nieuwe wapen door H.M. de Koningin.

Enkele kanttekeningen bij het praeadvies van de Hoge Raad van Adel.

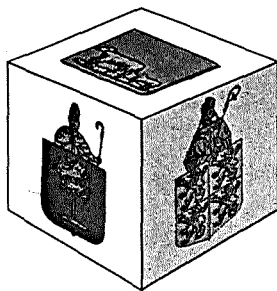
1. De Hoge Raad kan zich goed vinden in het door ons aangeleverde ontwerp voor het wapen. Wel stelde de Raad voor om de boom niet op een losse grond te plaatsen, maar op een schildvoet, hetgeen volgens die Raad minder ouderwets aandoet. Bovendien is een boom geplaatst op een schildvoet duidelijker 'geplant' dan één op een losse grond, en is uit eigen onderzoek naar voren gekomen dat bomen in wapens, als deze geplant zijn, inderdaad meestentijds op een schildvoet geplaatst worden. Wij stellen dan ook voor om deze suggestie van de Hoge Raad over te nemen.
2. Ook bleek de Hoge Raad, evenals wij, de mening toegedaan dat het aangeleverde ontwerp van de boom, krachtiger uitgewerkt zou kunnen worden. Een optimalisering van de voorstelling van de boom in het wapen, indachtig de door de Minister van Binnenlandse Zaken opgestelde richtlijnen van 18 oktober 1977 met betrekking tot de verlening van wapen (art. 1 t/m 3), gaat dan ook uit van de grondgedachte van de heraldiek dat wapens eenvoudige, goed herkenbare, historisch en esthetisch verantwoorde voorstellingen dienen te hebben. Op basis van deze gedachte is - uit eigen onderzoek naar de historische oorspronkelijkheid van boomvoorstellingen in wapens - gebleken dat een gesymboliseerde boom meer en sterker een uitdrukking is

Gemeente Haaren (N.B.)

van de boom als symbool voor vrijheid en zelfstandigheid, dan de boom van het ongewijzigde voorstel. Verder is een bijkomend voordeel van de gewijzigde boom bovendien dat deze bij reproductie op alle formaten, zowel klein als groot, zeer herkenbaar blijft en, mede daardoor, de esthetische samenhang tussen de vier molensijzers in het schildhoofd en boom vergroot. Intern en neutraal onderzoek, waarbij men kon kiezen uit een wapen gebaseerd op de ongewijzigde en de gewijzigde vorm van de boom, leverde een vrijwel unanieme voorkeur op voor de gewijzigde versie van de boom; deze werd o.a. meer als een boom ervaren. Ook in deze stellen wij voor dat u de suggestie overneemt.

Een ongewijzigde versie van de boom (op een schildvoet) kunt u bijgesloten aantreffen als ontwerp A1; de gewijzigde versie (idem) als A2.

Gemeente Haaren (N.B.)

Postbus 51, 5268 ZH Helvoirt
Telefoon (0411) 62 72 82
faxnummer (0411) 62 72 98

Kabinet Hare Majesteit
de Koningin
Korte Vijverberg 3
2513 AB 's-Gravenhage

Uw kenmerk : ---
Uw brief van : ---
Ons kenmerk : ABZ/97.1486

Behandeld door : B.Hermans
Bijlagen : 4
Datum : 13 maart 1997

Onderwerp : Aanvraag tot verlening van een nieuw wapen aan de gemeente Haaren (NB).

Majesteit,

Bij wet van 13 september 1995, Staatsblad 427 en 428, zijn de (voormalige) gemeenten Haaren, Helvoirt en Esch opgeheven, en is op 1-1-1996 gevormd de "nieuwe" gemeente Haaren. Bij wet van 11 september 1996, Staatsblad 449, 450 en 451, is een gedeelte van de voormalige gemeente Udenhout, zijnde het dorp Biezenmortel, met ingang van 1 januari 1997 aan deze nieuw gevormde gemeente toegevoegd. De nieuwe gemeente Haaren omvat thans in de definitieve samenstelling vier kernen.

In zijn vergadering van 7 maart 1996, besloot de Raad dat de naam van de nieuw gevormde gemeente, Haaren zal zijn. De Raad heeft afgezien van de mogelijkheid om, nu de gemeente de naam heeft overgenomen van een voormalige gemeente, ook het wapen van de voormalige gemeente te gaan voeren.

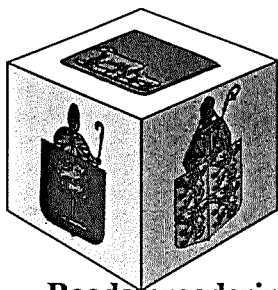
Bewust is gekozen voor een geheel nieuwe opzet die recht doet aan de situatie zoals deze als gevolg van de gemeentelijke herindeling ontstaan is. De overwegingen die tot onderhavig voorstel voor een nieuw wapen geleid hebben, kunt U aantreffen in bijgesloten raadsvoorstel en raadsbesluit, van 6 maart 1997. Eveneens is, in kleur, een voorbeeld van het ontwerp voor het wapen bijgesloten.

Wij mogen u verzoeken om, zo dit voorstel voor het nieuwe wapen Uw goedkeuring kan wegdragen, over te willen gaan tot verlening van dit wapen aan de nieuwe gemeente Haaren.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Haaren,
secretaris, burgemeester,

H. Verhoeven.

J.E.A. Haas.

Gemeente Haaren (N.B.)

G E M E E N T E H A A R E N

Raadsvergadering : 3 april 1997

Agendapunt :

Onderwerp : Nieuwe vlag van de gemeente Haaren.

Aan de raad,

Inleiding

In de laatstgehouden vergadering van de commissie Algemeen Bestuurlijke Zaken (ABZ), d.d. 18 maart 1997, is het gewijzigde ontwerp van de nieuwe vlag ter sprake gekomen. Het ontwerp voor de nieuwe vlag sluit nauw aan op de historische motivering van het gemeente-wapen. Het gewijzigde ontwerp is gemaakt naar aanleiding van suggesties in de vergadering van de commissie ABZ van 13 februari 1997, betreffende de gewenste koppeling van wapen, vlag en de uitstraling van een groene gemeente. In dit gewijzigde ontwerp wordt de boom van het wapen ook in de vlag geïntroduceerd, zodat het 'groene' element een duidelijke koppeling heeft met het wapen en de achterliggende intenties. Dit gewijzigde ontwerp laat de vlag zeker niet aan helderheid verliezen, en ligt voor uw raad, evenals het eerdere ontwerp, ter inzage als model B2.

Verdere procedure

De besluitvorming over de nieuwe vlag is geheel voorbehouden aan uw raad, doch is afhankelijk van de wapenverlening door de Koningin; pas als deze het wapen heeft goedgekeurd, kan overgegaan worden tot het daadwerkelijk invoeren van zowel wapen als vlag.

Vervolg

Na afronding van de formele besluitvorming zullen wij zorgdragen voor voldoende exemplaren van de nieuwe vlag, zodat deze ook voor dagelijks gebruik binnen de verschillende dorpen voorhanden zijn. Verder zullen bij de ontwikkeling van de huisstijl afspraken worden gemaakt over het voeren van het wapen op officiële stukken en over het onderscheid tussen het voeren van het wapen en het voeren van het logo van de nieuwe gemeente.

Voorstel

Voorgesteld wordt:

als vlag voor de nieuwe gemeente te kiezen voor ontwerp B2 van dit advies, omschreven als *"twee banen; de eerste baan verdeeld in vier even hoge banen blauw, wit, blauw en wit, met daarin verdeeld in wit, blauw, wit en blauw vier molenijzers, en de tweede baan (de vlucht) vier evenhoge banen wit, blauw, wit en blauw, met daarin centraal een geplante boom"*.

Gemeente Haaren (N.B.)

Verdere informatie

voor het advies van de commissie ABZ c.a. verwijzen wij u graag naar het verslag van de laatst gehouden vergadering. ~~Het concept besluit ligt samen met de overige van belang zijnde stukken voor u ter inzage.~~

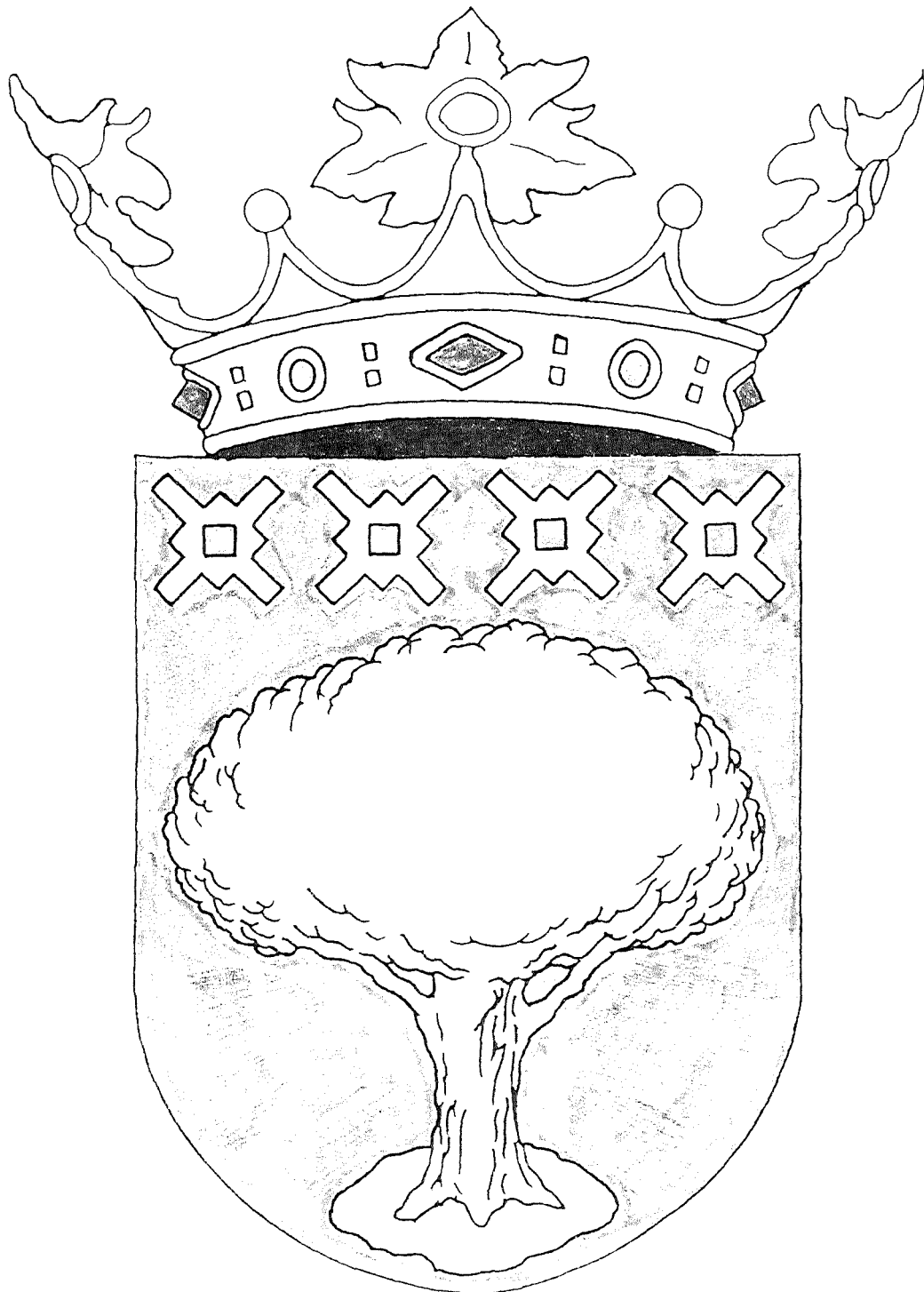
Haaren, 25 maart 1997.

Burgemeester en wethouders van Haaren,
secretaris, burgemeester,

H. Verhoeven.

J.E.A. Haas.

ALTERNATIEF ONTWERP A,
hoort bij brief gemeente Haaren d.d. 1 Oktober 1996

De Raad van gemeente Haaren in zijn vergadering van 6 maart 1997;

gezien het voorstel van burgemeester en wethouders van 21 januari 1997;

gelet op het Koninklijk besluit van 23 april 1919, Staatsblad 181, en de beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977;

B E S L U I T

als wapen voor de nieuwe gemeente te kiezen voor ontwerp A2 van het advies, omschreven als *"in azuur een boom op een schildvoet, alles van zilver; boven vergezeld van vier molenijzers, naast elkaar geplaatst, eveneens van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels"* en de procedure bij H.M. de Koningin op te starten door een aanvraag tot verlening van het wapen in te dienen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad der gemeente Haaren, d.d. 6 maart 1997;

De raad voornoemd;

de secretaris,   de burgemeester,

H. Verhoeven.   J.E.A. Haas.

NOORDBRABANTSE COMMISSIE VOOR WAPEN- EN VLAGGENKUNDE

van de stichting Brabants Heem

corr.adr.: drs. W.A. van Ham
Noordsingel 140
4611 SJ Bergen op Zoom

Aan het college van Burgemeester
en Wethouders van Haaren
postbus 51
5268 ZH Helvoirt

uw kenmerk: Bz/wz/96.4151
ons kenmerk: Haaren 3
datum: Bergen op Zoom, 9 juni 1997
onderwerp: nieuw gemeentewapen/vlag

Zeer geacht college,

Bij schrijven van 1 oktober 1996 heeft u mij medegedeeld, inzake de vaststelling van een nieuw gemeentewapen en -vlag te hebben gekozen voor het eerder door deze commissie ingediende ontwerp A. Dit ontwerp bleek tevens te passen bij de beleidsvisie van de gemeenteraad op de functie van Haaren als 'groene gemeente'. De tekst van ons advies werd hierop door ons aangepast.

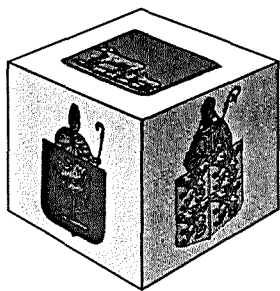
Na ons schrijven van 10 oktober, waarbij u het gewijzigde rapport werd toegezonden, is door de commissie niet vernomen, of er sedertdien nog besluitvorming heeft plaatsgevonden ten aanzien van wapen en vlag.

Ik moge u beleefd verzoeken mij mede te delen wat er in de afgelopen maanden terzake is beslist en mij ten behoeve van het archief van de commissie afschriften van de van belang zijnde stukken te verstrekken. Ook kopieën van overige documentatie (krantenknipsels e.d.) worden door ons verzameld, ten einde ons van de besluitvorming t.a.v. wapen - resp. vlag een goed beeld te kunnen vormen.

Mocht de commissie uw college terzake nog van dienst kunnen zijn, dan vernemen wij zulks gaarne.

Met hoogachting en vriendelijke groeten,
namens de commissie,

(W.A. van Ham).

Gemeente Haaren (N.B.)

Postbus 51, 5268 ZH Helvoirt
Telefoon (0411) 62 72 82
faxnummer (0411) 62 72 98

Drs. W.A. van Ham
Noordsingel 140
4611 SJ BERGEN OP ZOOM

Uw kenmerk : Haaren 3
Uw brief van : 9 juni 1997
Ons kenmerk : WZ\KC

Behandeld door : B.Hermans
Bijlagen : 3
Datum : 11 juni 1997

Onderwerp : Wapen en vlag Haaren

Geachte heer van Ham,

In antwoord op uw schrijven van 9 juni j.l., waarin u vraagt naar de stand van zaken omtrent wapen en vlag van de nieuwe gemeente Haaren, kan ik u het volgende mededelen: beide zijn, respectievelijk in maart en april, goedgekeurd door de gemeenteraad van Haaren. Bijgesloten treft u de raadsstukken aan die op beide betrekking hebben, inclusief een voorbeeld van het wapen en een voorbeeld van de nieuwe vlag; daarnaast nog een copie van een krantenartikel met betrekking tot het wapen.

De gemeente Haaren heeft het voorstel voor het wapen nog niet terug van de Koningin; de vlag ligt bij de drukkerij, doch zal pas ingevoerd worden als het wapen is goedgekeurd.

Uw commissie is de gemeente Haaren zeer van dienst geweest, waarvoor wij u meer dan hartelijk bedanken. Mochten er in de toekomst nog vragen terzake zijn, dan zullen wij gaarne een beroep op u doen.

Informatie

Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u daarover contact opnemen met de behandelend ambtenaar, rechtstreeks bereikbaar op telefoonnummer (0411) 627219.

Hoogachtend en vriendelijke groeten,

burgemeester en wethouders van Haaren,
namens dezen,

B. Hermans,
medew. kunst en cultuur.

nlv 23.6.97

WIJ **B**EATRIX, BIJ DE GRATIE GODS,
KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

Besluit van 26 juni 1997
no: 97.001385,
houdende verlening van een
wapen aan een gemeente

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse
Zaken van 17 juni 1997, no BK97/1086, directoraat-
generaal Openbaar Bestuur, afdeling Kabinetszaken.

Gelezen het verzoek van burgemeester en wethouders van
Haaren van 18 maart 1997, kenmerk ABZ/97.1486/97.1572,
tot verlening van een wapen aan deze gemeente;

G e l e t o p het besluit van de Soevereine Vorst van
24 december 1814, nr. 32, en het Koninklijk besluit van
23 april 1919, Stb. 181;

Gezien het advies van de Hoge Raad van Adel;

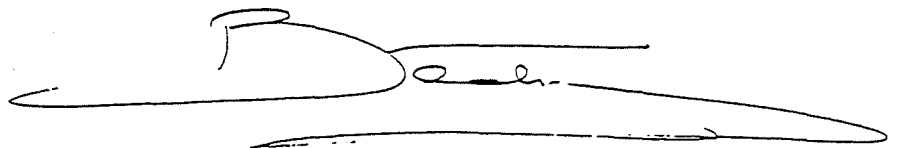
HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

Aan de gemeente Haaren een wapen te verlenen, waarvan
de beschrijving luidt als volgt:

"In azuur een geplante boom, in het schildhoofd
vergezeld van vier molenijzers, alles van zilver. Het
schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en
twee parels".

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de
uitvoering van dit besluit.

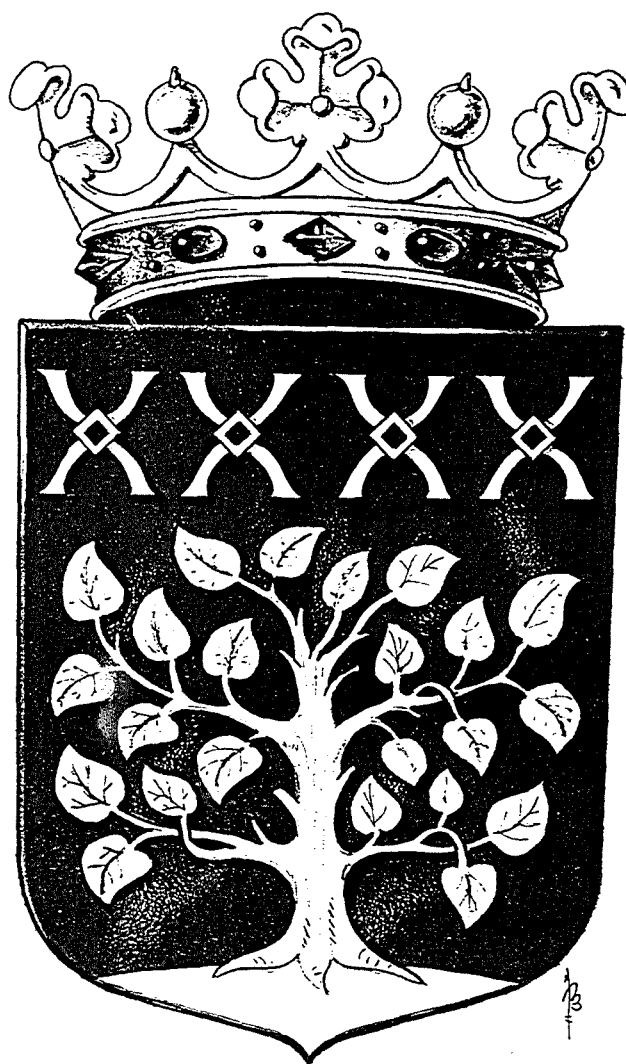
15-Gravenhage, 26 juni 1997

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

Gemeente

HAAREN

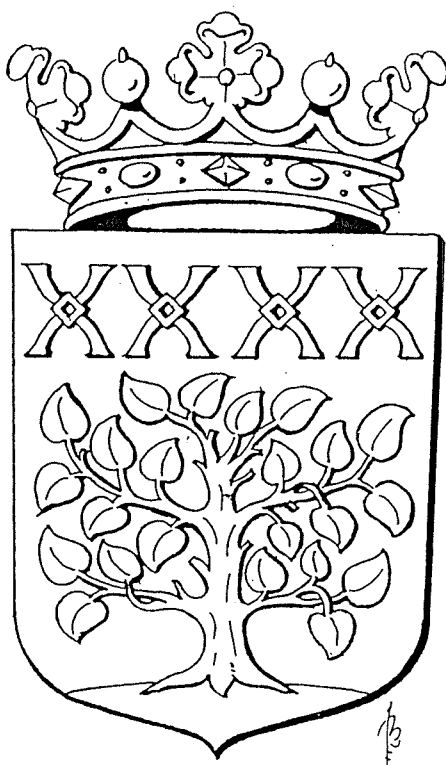
NB

K.B. 26 juni 1997,
nr. 97.001385

In azuur een geplante boom, in het schildhoofd
vergezeld van vier molenijzers, alles van
zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon
van drie bladeren en twee parels.

Diploma
24 september 1997

f 575

Gemeente

HAAREN

NB

K.B. 26 juni 1997,
nr. 97.001385

In azuur een geplante boom, in het schildhoofd
vergezeld van vier molenijzers, alles van
zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon
van drie bladeren en twee parels.

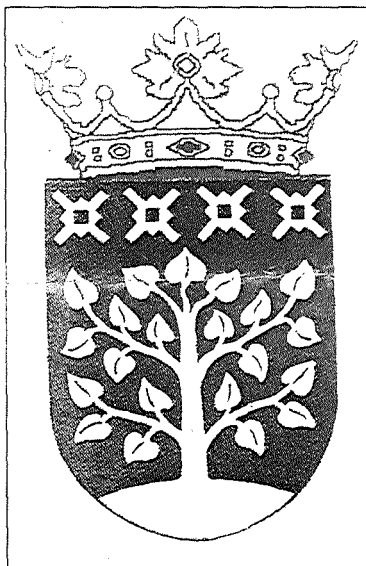
Molenijzers symboliseren vier dorpen van nieuwe gemeente Flinke boom in wapen Haaren

Van een verslaggever

HAAREN – De boom met z'n krachtige takken valt nog het meest op in het nieuwe overwegend azuur-blauwe gemeentewapen van Haaren. Behalve die boom zijn er vier molenijzers die de vier dorpen symboliseren en een gouden kroon om aan te tegen dat het hier om een overheidsinstelling gaat.

Na de gemeentelijke herindeling waarbij Haaren, Helvoirt, Esch en Biezenmortel tot een gemeente werden samengevoegd, was het tijd voor een nieuw gemeentewapen. Immers de boom van Esch, het schaap met lam van Haaren en de vier leeuwen van Helvoirt voldeden niet langer. Biezenmortel had overigens geen wapen.

De boom op het schild van de nieuwe gemeente appelleert vooral aan het groene imago dat Haaren zichzelf oplegt. „Een groene buffer tussen Den Bosch en Tilburg”, dat wil Haaren vooral zijn. Bovendien verbeeldt die boom de

• Het nieuwe wapen van de gemeente Haaren.

Foto Clemens Le Blanc

vrijheid, zelfstandigheid en levenskracht van de nieuwe gemeente.

Om de vier dorpen die tot de gemeente Haaren behoren in het wapen terug te laten ko-

men, is gekozen voor vier molenijzers. „Die molenijzers zijn streekgebonden symbolen. In de vorige eeuw hadden twee families hier de jachtrechten. Het ging over het gebied De Warande dat ongeveer het oppervlak van het nieuwe Haaren beslaat. Een van die families heette De Roovere. Deze familie voerde drie molenijzers in haar wapenschild”, legt een woordvoerder van Haaren uit.

Het azuur-blauw is de kleur van het Kwartier Oisterwijk waaronder ook Haaren valt. Die kleur is ook in de nieuwe gemeentevlag terug te vinden. De vlag bevat vier balken met daarin opnieuw de molenijzers en is blauw-wit.

Nadat de gemeenteraad straks heeft ingestemd met het nieuwe wapen is het de beurt aan de koningin die op haar beurt geadviseerd wordt door de Hoge Raad van Adel. Krijgt Haaren daar groen licht, dan kunnen wapen en vlag gebruikt gaan worden.

Eigenwijs

Huldiging wethouder, afscheid Leijten
'Altijd onverzettelijk'

Koningin moet zich er nog over buigen

Vervolg van voorpagina

„Het wapen is door samenwerking van verschillende groepen tot stand gekomen en werd dus niet ontworpen door een enkel persoon”, aldus woordvoerder Esmeijer. „Er werd van gedachte gewisseld door de gemeente met onder andere de Noord-Brabantse Commissie voor wapen- en vlaggenkunde. En we hebben pré-advies ingewonnen bij de Hogè Raad van Adel.”

Vanaf 1 januari 1996 tot op heden wordt er door de gemeente Haaren een logo gebruikt dat bestaat uit de gemeentewapens van de voormalige gemeenten Haaren, Helvoirt en Esch. „In principe mogen we het wapen van Haaren aanhouden omdat er destijds ook gekozen is voor Haaren als gemeentenaam. Als dat niet zo was, zouden

we verplicht zijn een nieuw wapen te voeren. Maar we vinden het een stuk sympathieker voor de andere kerken om een nieuwe vlag en wapen te ontwerpen”, leg Esmeijer uit.

In maart wordt het wapen voorgelegd aan de gemeenteraad.

Nadat de raad akkoord is gegaan, moet de koningin zich erover buigen.

Ondanks het feit dat de vlag niet goedgekeurd hoeft te worden, zal ook dat nog even op zich laten wachten. „Het ontwerp van de vlag mogen we zelf bepalen. Feitelijk zouden we er zelfs Michael Jackson met fantasie kleuren voor mogen gebruiken. Maar het is gebruikelijk dat de vlag een bepaalde relatie heeft met het wapen. Daarom willen we nog even wachten met de definitieve doorvoering van de vlag.”

■ Burgemeester Haas van Haaren toont het nieuwe wapen van Haaren

Foto Gerard de Rooij

Nieuwsbode 12-2 Nieuw wapen en vlag voor gemeente Haaren

HAAREN – Een nieuw begin met een nieuwe uitstraling. Dat was de achterliggende gedachte van de gemeente Haaren toen zij besloot een nieuw wapen te introduceren. Het ontwerp is klaar. Nu is het aan de koningin om goedkeuring te verlenen.

Het is een azuur-blauw wapen geworden met daarin een boom die symbool staat voor een groene gemeente. Vanuit historisch oogpunt is gekozen voor vier molenijzers horizontaal boven de boom. In de vorige eeuw voerde de familie de Roovere er drie van op hun familiewapen. Zij hadden het jachtrecht over het gebied De Waranda dat overeenkomt met het oppervlak van groot Haaren. Het vierde ijzer is er door de ontwerpers bij verzonnen.

Elk ijzer vertegenwoordigt een van de dorpskernen. Bovenop het wapen prijkt een kroon waaruit moet blijken dat het een overheidsinstelling betreft.

NOORDBRABANTSE COMMISSIE VOOR WAPEN- EN VLAGGENKUNDE

van de stichting Brabants Heem

secretariaat:
Purmerstraat 14
5628 HE Eindhoven
tel. 040 - 238 29 11

College van Burgemeester en wethouders
Postbus 51
5268 ZH Helvoirt

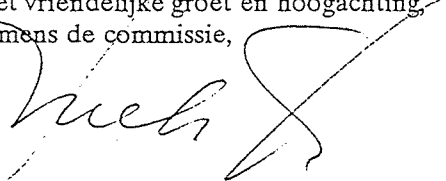
uw kenmerk : Bz/wz/96.3107 & 4151
ons kenmerk : Haaren/4
datum : 19 juni 1997
onderwerp : rekening advisering wapen en vlag

Geacht college,

Conform ons schrijven van 4 september 1996 (Haaren/2) brengt de commissie u voor haar kosten een bedrag van 150 gulden in rekening. Gelieve dit bedrag te betalen door overschrijving op postbankrekening 23.22.857 t.n.v. J. Melssen te Eindhoven.

Bij het lage bedrag dat de commissie in rekening brengt is rekening gehouden met het feit dat de commissie normaliter voor haar archief een exemplaar van de nieuwe gemeentevlag ontvangt. Het formaat daarvan wordt aan u overgelaten. Het exemplaar van de vlag kunt u aan het secretariaat zenden.

Met vriendelijke groet en hoogachting,
namens de commissie,

J.Th.M. Melssen, secretaris

Wapen en vlag van de nieuwe gemeente HAAREN

De nieuwe gemeente Haaren kwam tot stand per 1 januari 1996 door samenvoeging van de gemeenten Esch, Haaren en Helvoirt. Met ingang van 1 januari 1997 is bovendien aan de gemeente toegevoegd de woonkern Biezenmortel, tevoren deel uitmakende van de opgeheven gemeente Udenhout. De voormalige gemeenten voerden wapens en vlaggen.¹

Nadat in mei/juni 1996 correspondentie dienaangaande met de Hoge Raad van Adel was gevoerd, verzocht het gemeentebestuur op 1 augustus aan de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde om een advies betreffende een gemeentewapen en -vlag.

het gemeentewapen

Omdat er sprake was van een nieuwe gemeente, samengesteld uit vrijwel gelijkwaardige woonkernen, besloot het gemeentebestuur het wapen van de voormalige gemeente Haaren niet te continueren. De voorkeur ging dus uit naar een geheel nieuw wapen. De wijze waarop de relatie met de (vroegere) gemeente daarin gestalte zou krijgen, werd ter beoordeling van de NCWV gelaten.

Gezien de door het gemeentebestuur geformuleerde voorwaarden was het noodzakelijk in plaats van de wapens van de voormalige gemeenten enige alternatieven aan te bieden. De NCWV gaf de nieuwe gemeente in een concept-rapport van 4 september 1996 de keuze uit twee ontwerpen:

A. Een wapen met daarin een boom, vanouds bekend als een symbool voor vrijheid en zelfstandigheid. De boom zou goed passen in de beleidsvisie van de nieuwe gemeente Haaren. Deze is gericht op een functieversterking van het gebied als een landelijke, 'groene' buffer tussen de stedelijke gebieden van 's-Hertogenbosch en Tilburg.

Historisch gezien is de boom als symbool geen onbekende in de streek. In het gemeentewapen van Esch vormde hij eertijds een kenteken van vrijheid en zelfstandigheid van de plaatselijke gemeenschap. Letterlijk opgevat als een esseboom was de boom tevens een sprekend element voor de plaatsnaam. Bij het ontwerp was uitgegaan van de boom in een ruimere betekenis, waardoor het teken toepasselijk zou op de drie voormalige gemeenten en aansloot bij de genoemde beleidsvisie. Met opzet was daarom gekozen voor een 'algemene' boom, dus zonder kenmerkende bladeren, zoals eik, es of linde, omdat deze soorten naar specifieke plaatsen verwijzen, met name Waalwijk, Esch of 's-Hertogenbosch.

Om de vroegere gemeenten in het nieuwe wapen specifiek aan te duiden meende de NCWV een geschikt teken te kunnen vinden in het molenijzer, dat voorkwam in het wapen van Jan de Roever, ridder. Deze verkreeg bij gift van 22 maart 1357/58 van hertog Wenceslaus en zijn echtgenote hertogin Johanna van Brabant leengoederen te Nemerlaer onder Haaren, alsmede de warande (het jachtgebied) onder Haaren, Helvoirt en Esch. Volgens een zegel, beschreven in het standaardwerk van De Raadt gebruikte Jan de Rover, ridder, raad en leenman van de hertog, in 1351 een zegel, waarop drie molenijzers waren geplaatst.² Ook het geslacht Van Vladeracken, eveneens bekend wegens zijn historische relatie tot het kasteel Nemerlaer, voerde molenijzers in zijn wapen. Om de drie voormalige gemeenten aan te kunnen duiden werd het teken in het ontwerp in drievoud toegepast. De NCWV gaf er de voorkeur aan het wapen de kleuren blauw en zilver te geven, die van het Kwartier van Oisterwijk.

B. Als alternatief stelde de NCWV voor het gevierendeelde wapen van de hertogen van Brabant en Limburg, zoals dat voorkwam in het wapen van de voormalige gemeente Helvoirt. Om kenmerkend zijn voor de nieuwe gemeente het diende er een eigen element aan te worden toegevoegd. De commissie koos voor een schildhoofd van azuur (blauw) met daarin de reeds onder A beschreven drie molenijzers van zilver. Het ontwerp zou hierdoor

een ruimere betekenis krijgen(zie vorige paragraaf). Uiteraard dienden op het gevierendeelde schild de historisch juiste kleuren te worden toegepast en niet de rijkskleuren blauw en goud, waarin dat wapen sinds 1817 was uitgevoerd. Het gevierendeelde wapen zou herinneren aan het gezag van de hertogen van Brabant in dit kwartier van de vroegere Meierij. Tot dusverre kwam het ook elders voor, bijvoorbeeld in dat van de gemeente Waalwijk (zie de bijdrage elders in dit nummer).

Aan beide ontwerpen werd de voor gemeenten gebruikelijke kroon van drie bladeren en twee parels toegevoegd, waardoor de autonomie van de gemeente, reeds gesymboliseerd door het wapenschild nogmaals wordt onderlijnd.

Burgemeester en wethouders van de nieuwe gemeente kozen blijkens hun schrijven van 1 oktober 1996 aan de NCWV, voor ontwerp-A. Omdat inmiddels bekend was dat de nieuwe gemeente uit vier dorpen zou gaan bestaan, gaven zij er de voorkeur aan, ook het aantal molenijzers in het wapen op vier te brengen. Hierdoor zou dus het vierde dorp Biezenmortel symbolisch een plaats in het wapen krijgen. De NCWV heeft haar rapport aan deze wensen aangepast. De Hoge Raad van Adel stemde per missive van 6 december 1996 in met het voorgestelde wapen, maar gaf te kennen dat de boom geplant op een schildvoet moest staan en niet, zoals in het schetsontwerp van de NCWV, op een losse grond, hetgeen 'nogal ouderwets' aandeed. Volgens een krantenbericht van 31 januari was ondertussen, zonder overleg met de commissie, het wapen opnieuw getekend. Hierbij was aan de boom de vorm van een linde gegeven, wat blijkt uit de vorm van de bladeren. Daarmee liet men, wellicht door onbegrip voor de achterliggende gedachte, de 'neutrale' boom van het oorspronkelijke ontwerp vervallen.³ Op 6 maart 1997 besloot de gemeenteraad van het aldus gewijzigde wapen koninklijke verlening te vragen.

Bij koninklijk besluit van 26 juni 1997 nr. 97.001385 werd aan de nieuwe gemeente Haaren een wapen verleend en daarin omschreven als: "In azuur een geplante boom, in het schildhoofd vergezeld van vier molenijzers, alles van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

de gemeentevlag

De vlag van de voormalige gemeente Esch was ingesteld bij raadsbesluit van 30 januari 1973.⁴ Die van de voormalige gemeente Haaren was ingesteld bij raadsbesluit van 15 juni 1971.⁵ Bij besluit van 3 juli 1980 had de raad van de toenmalige gemeente Helvoirt eveneens een vlag ingesteld.⁶

Burgemeester en Wethouders van de nieuwe gemeente Haaren gaven bij hun schrijven van 1 augustus 1996 aan de NCWV te kennen dat het op prijs zou worden gesteld dat in de nieuwe vlag de relatie tot het gemeentewapen tot uitdrukking zou worden gebracht.

De NCWV heeft daarom in haar rapport twee afzonderlijke ontwerpen voorgelegd, die in relatie stonden tot de hiervoor genoemde ontwerpen A en B.

A. Deze vlag zou bestaan uit banen van blauw en wit. Blauw en wit worden in gemeentevlaggen dikwijls toegepast in drie banen: blauw, wit en blauw, of omgekeerd: wit, blauw en wit. Om doublures te vermijden zou de broeking (een derde deel van de vlag, gerekend van de vlaggenstok) bestaan uit drie rechthoeken van blauw, wit en blauw. De vlucht (het uitwaaiende gedeelte van de vlag) zou worden verdeeld in drie banen van wit, blauw en wit. De zes vlakken die aldus op de vlag werden gevormd zouden de verschillende gebieden, waaruit de nieuwe gemeente is samengesteld en de daarin gelegen woonkernen symboliseren. Om tot een eenvoudige en herkenbare vlag te komen zou het aantal kentekens beperkt tot één molenijzer, dat de nieuwe eenheid binnen de nieuwe gemeente zou hebben aangeduid. Bewust werden hier de kleuren blauw en wit toegepast in een eenvoudige, maar toch vrij speelse vorm.

B. Indien voor wapen-ontwerp B zou worden gekozen, zouden in de nieuwe vlag de kleuren van het voorgestelde wapen worden toegepast. Aan de broekzijde (langs de stok) zou een blauwe driehoek worden aangebracht, die de eenheid van de nieuwe gemeente zou hebben gesymboliseerd, mede onderstreept door daarin slechts één wit molenijzer te plaatsen. Overigens zou de vlag worden samengesteld uit drie banen, volgens de kleuren van de kwartieren van het wapenschild. Met opzet zou de kleur zwart daarbij worden weggelaten, omdat deze te zeer zou domineren. Bovendien wenste de NCWV een te groot aantal kleuren in de vlag te vermijden. Het getal drie zou verwijzen naar de drie voormalige gemeenten, terwijl de driehoek als kleiner element zou kunnen duiden op het gedeelte van de gemeente Udenhout (Biezenmortel) dat aan de nieuwe gemeente zou worden toegevoegd.

Burgemeester en wethouders gaven bij hun schrijven van 28 oktober 1996 te kennen, volledig in te kunnen stemmen met het ontwerp-A. In de vergadering van de commissie Algemene Bestuurlijke Zaken van 13 februari 1997 was er echter kritiek op het ontwerp. Een van de leden stelde voor, het (volledige?) wapen in de vlag op te nemen. Een ander lid vroeg zich af, of het logo niet in de vlag kon 'terugkomen' (waar vandaan?). Naar aanleiding van deze opmerkingen werd begin maart 1997 door burgemeester en wethouders een voorstel geformuleerd, waarin aan de raad een gewijzigd ontwerp werd voorgelegd. Het aantal banen in de vlag was vermeerderd tot vier, terwijl in elke baan een molenijzer was geplaatst. Hiermee was het oorspronkelijk concept doorbroken, dat de vlag door één molenijzer de nieuwe eenheid van de gemeente tot uitdrukking diende te brengen. Bovendien werd over de vier banen aan de vluchtzijde de boom uit het wapen geplaatst. Met de NCWV werd door het gemeentebestuur terzake van de veranderingen van haar oorspronkelijke ontwerp geen overleg gepleegd. Burgemeester en wethouders stelden dat "het 'groene' element een duidelijke koppeling heeft met het wapen, en de achterliggende intenties. Dit gewijzigde ontwerp laat de vlag zeker niet aan helderheid verliezen". Eén blik op de veranderde dundoek laat duidelijk zien dat deze beweringen niet kloppen: de vlag is ingewikkelder dan het wapen en door de veelheid aan tekens een toonbeeld van onduidelijkheid.

Conform dit voorstel werd bij raadsbesluit van 3 april 1997 de gemeentevlag ingesteld en daarin omschreven als: "twee banen; de eerste baan verdeeld in vier even hoge banen blauw, wit, blauw en wit, met daarin verdeeld in wit, blauw, wit en blauw vier molenijzers, en de tweede baan (de vlucht) vier evenhoge banen wit, blauw, wit en blauw, met daarin centraal een geplante boom". Bij vergelijking van het oorspronkelijke ontwerp met de bij het raadsbesluit behorende tekening valt op, dat de lengte van de baan aan de broekzijde ten opzichte van het oorspronkelijke ontwerp aanzienlijk is verminderd, zodat de verhouding van de banen in de lengte van de vlag 1: 5 is. Deze verhouding is in het raadsbesluit niet vermeld. De boom is wel in het midden van de lengte van de vlucht geplaatst, maar 'zweeft' zodanig ten opzichte van de hoogte van de vlag dat het merendeel van de figuur zich binnen de drie bovenste banen bevindt. In feite is de boom geplant op een terrasje (een schamel overblijfsel van de schildvoet) waarvan slechts de helft in de onderste baan staat. Ook de hoogte van de boom ten opzichte van de vlaghoogte werd in het raadsbesluit niet vermeld.

dorpswapens ?

In haar advies heeft de NCWV de gemeente nog gewezen op de mogelijkheid de voormalige gemeentewapens en -vlaggen te continueren als dorpswapens. Hiervan is in de raadsstukken geen sprake, zodat ervan mag worden uitgegaan dat deze niet zijn vastgesteld. Wel legde het gemeentebestuur bij schrijven van 23 juni 1997 de NCWV de vraag voor, hoe de kern Biezenmortel te symboliseren in de nieuwe ambtsketen. In de brief werd de suggestie gedaan, het wapen van Willem, heer van Horne (1269) als historische referentie voor Biezenmortel te beschouwen. De NCWV antwoordde, dat in dit geval een dorpswapen

voor Biezenmortel diende te worden ingesteld. Willem van Horne voerde het familiewapen van Horne, dat het wapen vormt van de Limburgse gemeente Haelen en o.m. ook opgenomen is in het gemeentewapen van Loon op Zand (N.Br.): in goud drie hoorns van keel (rood), beslagen van zilver. Laatstgenoemde gemeente voert het wapen gebroken: er zijn drie schoenmakershamers in een schildhoofd toegevoegd. De gemeente Haelen heeft recht op het volle wapen Horne omdat in die gemeente het dorp Horn ligt, de plaats van het stamslot van dat geslacht. Voor Biezenmortel dient het wapen dus eveneens gewijzigd te worden. Uitgegaan werd van het feit, dat het gemeentebestuur aan het ontwerp van gemeentewapen en -vlag een extra molenijzer had toegevoegd om Biezenmortel te symboliseren. Daarom werd de onderste van de drie hoorns vervangen door een molenijzer. Wat de kleuren van het wapen betreft: deze werden in het ontwerp eveneens aangepast aan de ligging van het dorp in het vroegere Kwartier van Oisterwijk. Gekozen werd daarom voor azuur en zilver, waaraan ook die van het beslag van de hoorns werd aangepast. De omschrijving van het voorgestelde dorpswapen luidt: "in azuur: twee naast elkaar geplaatste hoorns van zilver, beslagen van keel; beneden vergezeld van een molenijzer, eveneens van zilver." De NCWV heeft echter niet vernomen of het gemeentebestuur daarna tot het vaststellen van het dorpswapen van Biezenmortel heeft besloten.

(WvH).

1. W.A. van Ham, Wapens en vlaggen van Noord-Brabant (Zutphen 1986) 174, afb. op 150; 175, afb. op 158 en 176, afb. 150; J. Melssen, 'Wapens en vlaggen van het gebied van de Kleine Meijerij, De Kleine Meijerij 48 (1957) 39-58.
2. J. Th. de Raedt, Sceaux armoriés des Pays-Bas et des pays avoisinantes, deel III (Brussel 1900) 281.
3. Brabants Dagblad van 31 januari 1997.
4. De vlag bestond uit drie banen van blauw, geel en blauw, waarvan de lengten zich verhielden als 1:1:2. De kleuren zijn ontleend aan het gemeentewapen. Van Ham, Wapens en vlaggen, 194.
5. De vlag was groen, met een doorboord wit kruis, waarbinnen een verkort wit kruis. De kleuren waren ontleend aan het gemeentewapen.
6. Het doek was verdeeld in twee banen van blauw en geel; in de broekhoek [linksonder, bij de stok] was een van zwart en rood gevierendeeld vierkant geplaatst. De twee kleuren van de banen waren ontleend aan het gemeentewapen; die in de broekhoek waren kleuren van de plaatselijke gilden.

Dorpswapens en vlaggen in de gemeente Haaren

In de eerste aflevering van Schild en Vaan van dit jaar is vermeld dat bij het schrijven van de desbetreffende bijdrage niet bekend was of er voor de dorpen binnen de nieuwe gemeente Haaren wapens en vlaggen waren vastgesteld.¹ Bij correspondentie met het gemeentebestuur bleek dat de gemeenteraad op 9 oktober 1997 had besloten, de voormalige drie dorpen binnen de gemeente Haaren toe te staan, eigen wapens en vlaggen te voeren. Deze komen volgens dat besluit overeen met de door de voormalige gemeenten binnen dat gebied gevoerde wapens en vlaggen. Voor een omschrijving daarvan kan worden verwezen naar de bestaande literatuur.²

De vierde dorpsgemeenschap, die van de kern Biezenmortel, had geen zelfstandige gemeente gevormd en bezat daarom geen wapen. In juni 1997 had het gemeentebestuur van Haaren aan de NCWV verzocht om een advies naar aanleiding van het vervaardigen van een nieuwe ambtsketen voor de burgemeester van die gemeente, daarin moest ook Biezenmortel op een of andere manier gerepresenteerd worden. Daarbij moest worden verwezen naar een akte van 4 mei 1269, waarbij hertog Jan I van Brabant aan Willem, heer van Horne of Horn een schenking van land deed; deze oorkonde wordt beschouwd als bron voor de oudste geschiedenis van Biezenmortel. De commissie adviseerde in zijn notitie van 7 juli 1997, een dorpswapen voor Biezenmortel vast te stellen, waarin het wapen van genoemde Willem was verwerkt. Hij voerde het familiewapen van Horne: op een veld van goud drie hoorns van keel (rood), beslagen van zilver. De commissie wees erop dat het onveranderde wapen van Horne thans dat van de Limburgse gemeente Haelen is en dat het o.m. ook deel uitmaakt van het gemeentewapen van Loon op Zand (N.Br.). Laatstgenoemde gemeente voert het wapen gebroken: er zijn drie schoenmakershamers in een schildhoofd toegevoegd. De gemeente Haelen heeft recht op het volle wapen Horne omdat in die gemeente het dorp Horne ligt, de plaats van het stamslot van dat geslacht. Volgens de commissie diende ook voor Biezenmortel het wapen van een 'breuk' voorzien te worden. De NCWV hield daarbij rekening met het feit dat het gemeentebestuur aan de ontwerpen van een gemeentewapen en -vlag voor Haaren een extra molenijzer had toegevoegd. Daarom stelde hij voor de onderste van de drie hoorns in het Horne-wapen te vervangen door een molenijzer. De kleuren van het wapen werden eveneens aangepast die van het wapen van het kwartier van Oisterwijk waarin Biezenmortel vroeger was gelegen, dus azuur (blauw) en zilver (wit). Het beslag van de hoorns werd ook aangepast: om dit goed te doen uitkomen koos de commissie voor keel (rood).

De omschrijving van het wapen volgens dit ontwerp van de commissie luidde: *in azuur: boven twee hoorns van zilver, beslagen van keel, naast elkaar geplaatst; beneden een molenijzer, eveneens van zilver.*

Het gemeentebestuur van Haaren meende echter -zonder nader overleg met de NCWV- veranderingen in het ontwerp aan te moeten brengen naar aanleiding van een 'uitgesproken wens' van inwoners van Biezenmortel om in het wapen een 'referentie' op te nemen aan het gegeven dat de orde van de Capucijnen aldaar sinds 1921 een klooster heeft. Daarbij werd gedacht aan de 'religieuze symbolen' van de heilige Franciscus van Assisie, volgens het raadsvoorstel 'zijnde een bijbel en een kruis'. De in het ontwerp van de NCWV voorgestelde wapentekens werden naast elkaar in het schildhoofd geplaatst.

Bijbel en kruis komen doorgaans in een dergelijke combinatie niet als attributen van de heilige Franciscus.³ Gezien de referentie een Capucijnklooster betreft, had beter gekozen kunnen worden voor een verwijzing naar het wapen van die orde, waarin de symbolen van de Franciscanen zijn verwerkt: een kruis, waarvoor twee schuingekruiste armen: een onbekleed, de andere bekleed met de mouw van een pij. De handen vertonen een wonde. Het zijn aanduidingen voor Christus en van de ordetichter, die beiden in handen, voeten en zijde de wondeteken (*stigmata*) hadden.

Volgens het raadsbesluit werd het dorpswapen van Biezenmortel omschreven als: *In azuur, in het schildhoofd twee hoorns van zilver ter linkerzijde en ter rechterzijde, met*

daartussen in het midden een molenijzer van zilver, daaronder in sabel een opengeslagen bijbel van zilver, gebonden van purper, goud op snede, bedrukt met de Griekse hoofdletter alpha en omega van keel, op elke bladzijde een. Daarachter een naar links hellend gouden kruis.⁴ Afgezien van de heraldisch gezien weinig geslaagde samenstelling van het wapen en de bedenkelijke keuze van attributen voor de Capucijnen, kan dus tevens een weinig geslaagde 'heraldische' omschrijving gesignaleerd worden.

Aan de kern Biezenmortel werd, voo zover bekend, vooralsnog geen eigen vlag toegekend.

W.A. van Ham.

1. W.A. van Ham, 'Wapen en vlag van de nieuwe gemeente Haaren', *Van Schild en Vaan* V (1998) 1-5.
2. In het besluit werden wel de data van de wapendiploma's vermeld, maar niet de data van de raadsbesluiten tot het instellen van de gemeentevlaggen.
3. W. Braunfels e.a. (red.), *Lexikon der Christlichen Ikonographie*, dl. 6 (Rome/Freiburg 1990) 272-273.
4. Bij een correcte heraldische omschrijving wordt het schildhoofd als laatste beschreven. Bovendien dienen de wapenfiguren in het schildhoofd te worden aangeduid als 'een molenijzer van zilver, ter weerszijden vergezeld van twee hoorns van zilver'.

en was toen kapitein over zodanig bleef

Wassenaar¹³⁸, die erfde zij in Puts leen in het 3 pond¹⁸⁷. renten op een 14 verkochten er als belender toestemming 545, toen haar

⁹⁰. Het volgend afelijk leen¹⁹¹, ind¹⁹². In september zich toen o den zus-oen zij met het beleend¹⁸⁶. In overleden. houtvester van in eerste echt begraven werd

Spaarnwoude bertouts van de nhorst hem het zijn zuster, die 1439 woonde Rapenburg en t. Barbara alias kregen in 1441 3 een rente aan ters in hun kerk

1 schepen van k de leeuw

n) en inv. 1649

van Alkemade. In 1463 kocht hij van St. Barbara 2 morgen in Warmond uit de erfenis van *Aleid van den Woude* (IXc-7) en schonk het direct aan St. Barbara¹⁶³. In 1471 schonk hij samen met zijn zuster *Aleid* een rente aan de Bernarditen van Warmond²⁵. In 1473 gingen zij door met dit vrome werk en schonken de regulieren van Leiderdorp 1 morgen in Voorhout³⁶. St. Barbara bedacht hij hetzelfde jaar met de helft van twee akkers in Wassenaar voor zijn memorie²⁰⁵. In 1475 vermeerderde hij zijn memorie -t.b.v. brooduitdeling op zijn sterfdag-nog met de andere helft van deze akkers in Wassenaar en een stuk land in Warmond, die hij zojuist had gekocht van zijn neef *Jan van den Woude* (Xe)²⁰⁶. Zijn laatste gift aan St. Barbara deed hij in mei 1476 om spijs bij zijn memorie uit delen. Het betrof de helft van 2 morgen in Warmond, afkomstig uit de erfenis van zijn zuster *Aleid*²⁰⁷.

Hij had in of voor 1434 een lijfrente van de stad Leiden gekocht²⁰⁸, die betaald werd tot 1476. Hij stierf toen op 12 september²⁰⁹. Zijn memorie bij de Bernarditen te Warmond werd samen met die van zijn zuster *Aleid* op de datum 12 oktober²¹⁰, een maand na zijn overlijden, gesteld.

Hij was reeds in 1429 gehuwd met *Sofia*, dochter van *Ijsbrand van Spaarnwoude*. Eerder was zij in 1423 gehuwd met *Nikolaas Albout Gerardsz.*, die toen dood was geslagen door *Herbaren van Foreest*²¹¹. Zij maakte in 1441 haar testament²¹² en stierf op 24 maart 1472²¹³.

Het echtpaar werd volgens de genealoog van de zestiende eeuw in het door hen gestichte klooster onder één zerk voor het hoogaltaar begraven. In 1612 zag *Arent van Buchel* in het Prinsenlogement de onlangs teruggevonden zerk, waarop links zijn wapens: *Alkemade-Woude-Boekhorst-Van der Burch* en rechts (niet heraldisch) de hare: *Spaarnwoude-Adrichem-Cuser-Boekhorst*²¹⁴.

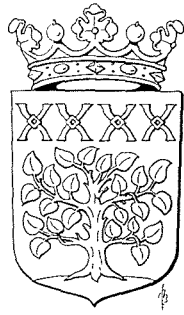
Uit dit huwelijk:

1. *Heilwig van den Woude* (1463-1475).

Voor haar zouden in 1463 samen met haar ouders zielmissen worden gelezen¹⁶³. In 1475 was zij vermoedelijk de nicht *Heilwig*, voor wie *Gerard van Spaarnwoude* te Holysloot optrad²¹⁵. Zij is voor het overige onbekend gebleven.

OVERHEIDSHERALDIEK

Het wapen van de nieuwe gemeente Haaren

De nieuwe gemeente Haaren kwam tot stand per 1 januari 1996 door samenvoeging van de bestaande gemeenten Esch, Haaren en Helvoirt. Met ingang van 1 januari 1997 is bovendien aan de gemeente toegevoegd de woonkern Biezenmortel, tevoren deel uitmakende van de opgeheven gemeente Udenhout.

Esch had reeds voor 1795 eigen bestuur en rechtspraak, waarvoor een zegel werd gebruikt, waarvan een afdruk uit 1487 bewaard is gebleven. Het vertoonde een wapenschild, waarop een boom, waar-

naast ter weerszijden het opschrift ESS men zegels is dit opschrift weggelaten door het beeld van de parochiepatroon ging in 1817 werd het wapen, een schi terras, uitgevoerd in de rijkskleuren, az omschrijving werd niet vermeld dat de los in het schildveld was geplaatst. De eveneens van goud¹.

Het gebied van Haaren maakte tot van Oisterwijk. De gemeente voerde e ber 1818. Dit bestond uit een een schil schaap en een lam, lopende op een geplaatst. Ook dit geheel stond vrij in of zegel van Haaren is niet bekend. D van het onder de schepenbank van G hieraan debet zijn geweest. Het in 181 wendige versierselen².

Helvoirt had vanouds eigen instelli kennelijk werd voor de schepenbank waarvan een afdruk uit 1545 bewaard maakte nieuwe zegelstempels ontleen oudste zegel. Dit stelde het door St Helvoirt, gehouden wapenschild vo Brabant en Limburg, zoals dat door beide gebieden van 1294 tot 1406 we 1817 kreeg het wapenschild de rijks (blauw) en de leeuwen goud; de patro gemodelleerd. Een gouden streep sci ling³.

Reeds op 1 augustus 1996 verzo Noordbrabantse Commissie voor W advies teneinde tot een voorstel te k Omdat er sprake was van een nieuwe wel gelijkwaardige woonkernen, koos om het wapen van de voormalige g Gezien de door het gemeentebestuur het noodzakelijk naast de beschikbaar bieden. De commissie meende die gev *Jan de Roever*, ridder, die bij gift v *Wenceslaus* en zijn echtgenote hertog deren te Nemerlaer onder Haaren ve jachtgebied) onder Haaren, Helvoirt beschreven in het standaardwerk van ridder, raad en leenman van de herto molenijzers waren geplaatst⁴. Het ge bekend om zijn historische relatie tot molenijzers in zijn wapen.

Van de door de commissie voorg gemeentebestuur de voorkeur gegev hoofdzaak een boom voorstelt. De be als een symbool voor vrijheid en zel pen van Esch was de boom letterlijk als een sprekend element voor de pla gaan van de ruimere betekenis, waar voor alle drie voormalige gemeenten visie, zoals die door de gemeenteraai komstig beleid de functie van de get

205. AKL, regest 1524 d.d. 22 mrt. 1473.
206. Zie noot 176 en AKL, regest 1563 d.d. 31 okt. 1475.
207. KL, regest 1572 en 1573 d.d. 20 & 30 mei 1476.
208. SA I, inv. 84 fol. 143 vo.
209. SA I, inv. 552 fol. 39 (met 36 vo. 165 vo en 166).
210. AKL, inv. 1243 op datum.
211. AGH 212 fol. 145 d.d. 29 sep. 1423.
212. Jaarboek CB., 1964, p. 113 nt. 78.
213. Jaarboek CB., 1964, p. 97.
214. Jaarboek CB., 1964, p. 114 noot 91.
215. Jaarboek CB., 1964, p. 102.

1. W.A. van Ham. "Wapens en vlaggen van..."
2. Ibidem, p. 175. afb. op p. 158.
3. Ibidem, p. 176. afb. 150.
4. J.Th. de Raadt. *Sceaux armorisés des Pays-Bas* (Brussel 1900) p. 281.

Orde, balie van
19. 1 sep. 1452-
159 -AKL, rege-

naast ter weerszijden het opschrift ESS/CE. In later in gebruik genomen zegels is dit opschrift weggelaten. Het schild werd gehouden door het beeld van de parochiepatroon *St. Willebrord*. Bij de bevestiging in 1817 werd het wapen, een schild met daarop een boom op een terras, uitgevoerd in de rijkskleuren, azuur (blauw) en goud. In de omschrijving werd niet vermeld dat de boom, geplaatst op een terras, los in het schildveld was geplaatst. De schildhoudende heilige was eveneens van goud¹.

Het gebied van Haaren maakte tot 1810 deel uit van de 'Eninghe' van Oisterwijk. De gemeente voerde een wapen, verleend op 14 oktober 1818. Dit bestond uit een schild van sinopel (groen), waarop een schaap en een lam, lopende op een terras, alles van zilver, waren geplaatst. Ook dit geheel stond vrij in het schildveld. Een ouder wapen of zegel van Haaren is niet bekend. Dat de plaats deel had uitgemaakt van het onder de schepensbank van Oisterwijk behorende gebied, zal hieraan debet zijn geweest. Het in 1818 verleende wapen had geen uitwendige versierselen².

Helvoirt had vanouds eigen instellingen voor bestuur en rechtspraak: kennelijk werd voor de schepensbank sinds 1364 een zegel gebruikt, waarvan een afdruk uit 1545 bewaard is gebleven. De nadien aange maakte nieuwe zegelstempels ontleenden hun voorstellingen aan het oudste zegel. Dit stelde het door *St. Nicolaas*, parochiepatroon van Helvoirt, gehouden wapenschild voor. Het was gevierendeeld van Brabant en Limburg, zoals dat door de hertogen en hertoginnen van beide gebieden van 1294 tot 1406 werd gevoerd. Bij de bevestiging in 1817 kreeg het wapenschild de rijkskleuren: de velden waren azuur (blauw) en de leeuwen goud; de patroonheilige was eveneens in goud gemodelleerd. Een gouden streep scheidde de vier kwartieren onderling³.

Reeds op 1 augustus 1996 verzocht het gemeentebestuur aan de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde om een advies teneinde tot een voorstel te komen voor een gemeentewapen. Omdat er sprake was van een nieuwe gemeente, samengesteld uit vrijwel gelijkwaardige woonkernen, koos het gemeentebestuur er niet voor om het wapen van de voormalige gemeente Haaren te continueren. Gezien de door het gemeentebestuur geformuleerde voorwaarden was het noodzakelijk naast de beschikbare symbolen een alternatief aan te bieden. De commissie meende die gevonden te hebben in het wapen van *Jan de Roever*, ridder, die bij gift van 22 maart 1357/58 van hertog *Wenceslaus* en zijn echtgenote hertogin *Johanna van Brabant* leengoederen te Nemerlaer onder Haaren verkreeg, alsmede de warande (het nachtgebied) onder Haaren, Helvoirt en Esch. Volgens een zegel, beschreven in het standaardwerk van De Raadt, gebruikte *Jan de Roever*, ridder, raad en leenman van de hertog, in 1351 een zegel, waarop drie molenijzers waren geplaatst⁴. Het geslacht *Van Vladeracken*, eveneens bekend om zijn historische relatie tot het kasteel van Nemerlaer, voerde molenijzers in zijn wapen.

Van de door de commissie voorgelegde ontwerpen werd door het gemeentebestuur de voorkeur gegeven aan een wapenschild dat in hoofdzaak een boom voorstelt. De boom is in Brabant vanouds bekend als een symbool voor vrijheid en zelfstandigheid. In het gemeentewapen van Esch was de boom letterlijk opgevat als een esseboom, tevens als een sprekend element voor de plaatsnaam. Bij het ontwerp is uitgegaan van de ruimere betekenis, waardoor de boom toepasselijk kan zijn voor alle drie voormalige gemeenten. Bovendien past deze goed in de visie, zoals die door de gemeenteraad is vastgesteld, om door het toekomstig beleid de functie van de gemeente Haaren van een landelijke,

'groene' buffer tussen de stedelijke gebieden van 's-Hertogenbosch en Tilburg te versterken.

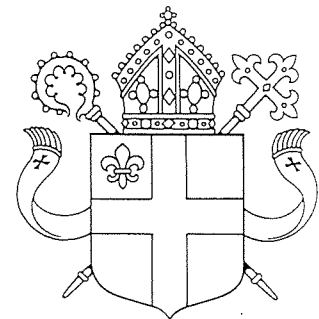
De commissie gaf er de voorkeur aan als wapenkleuren die kwartier van Oisterwijk, blauw en zilver, toe te passen. Hiermee werd het historisch element ingevoerd, dat zowel op de kern van het gebied (Haaren) als op het geheel (Haaren met Helvoirt en Esch) betrekking heeft. Het past chronologisch gezien goed bij de 14de-eeuwse wapenschilden van beide laatstgenoemde plaatsen. De commissie stelde voor om de nieuwe gemeentewapen tevens in drievoud het molenijzer uit het wapen van *Jan de Roever* op te nemen: hierdoor zouden de drie voormalige gemeenten zijn gesymboliseerd. Burgemeester en wethouders gaven de voorkeur aan, vier molenijzers in het wapen op te nemen (door ook Biezenmortel, het vierde dorp in deze gemeente, hierin tegenwoordigen. Het wapenschild is gedekt met een gouden kruis, drie bladeren en twee parels, zoals deze in Nederland algemeen toegepast bij gemeente- en waterschapswapens. De autonoom verleende gemeente, reeds gesymboliseerd door het wapenschild, wordt nu nogmaals onderlijnd.

De Hoge Raad van Adel gaf te kennen de boom niet, zoals de schetsontwerp van de commissie, op een losse grond te zetten, maar geplaatst op een schildvoet. Op 6 maart 1997 besloot de gemeenteraad de koninklijke verlening te vragen van het wapen volgens het aldus voorgedragen ontwerp.

Bij Koninklijk Besluit van 26 juni 1997 nr. 97.001385 werd de nieuwe gemeente Haaren een wapen verleend en daarin omschreven: "In azuur een geplante boom, in het schildhoofd vergezeld van drie molenijzers, alles van zilver. Het schild gedekt met een gouden kruis van driebladeren en twee parels."

Drs. W.A. van Ham

Het wapen van het bisdom Roermond

Bij Koninklijk Besluit nr. 97.001516 van 26 juni 1997 werd de gemeente Roermond een wapen bevestigd.

De omschrijving luidt als volgt: In azuur een kruis van zilver, het eerste kwartier vergezeld van een lelie van goud. Het schild gedekt met een gouden, met edelstenen bezette mijter, waarvan ter weerszijden twee gouden, ven keel gevoerde linten met gouden knopen afhangen, de uiteinden beladen met een breedarmig kruisje van zilver. Achter het schild, schuingekruist, een gouden kromstaf, de krul van de staf gericht, en een gouden, met edelstenen bezet kruis met lelie van goud aan de uiteinden.

Het was Mgr. *J.A. Paredis*, die bij zijn aantreden in 1853 de bisschop van Roermond het zilveren kruis op een blauw veld als wapen aannam, zij het met enkele toevoegingen van persoonlijke aard. Het wekt de suggestie dat het wapen destijds was gebaseerd op een bestaand bisdomswapen, doch dit is geenszins het geval. De oorsprong van dit wapen is onduidelijk, doch volgens referenties kan het teruggewoerd worden op een oud kapittelwapen van Roermond.

Het bisdom van Roermond heeft gefunctioneerd in de Nederlandse kerkprovincie Mechelen van 1559 sinds de kerkelijke reorganisatie van Koning Philips II tot 1801. In die periode zegelden

1. W.A. van Ham, "Wapens en vlaggen van Noord-Brabant", p. 174, afb. op p. 150.
 2. Ibidem, p. 175, afb. op p. 158.
 3. Ibidem, p. 176, afb. 150.
 4. J.Th. de Raadt, *Sceaux armoriés des Pays-Bas et des pays avoisinants*, deel III (Brussel 1900) p. 281.